

לקוטי תורה • פרשת במדבר • מאמר 20

דרוש לשבועות

מאמר לשבועות: "ואהיה אצלו אמוך"

התורה יורדת להיות אמוך לישראל, להזין את הנשמה ב"לחם" המביא דעת, ולמעלה מזה להביא "שעשועים": לא רק את הרצון העליון השווה בכל מצווה — "זמירותיו" של דוד — אלא גם את התענוג הפנימי המיוחד לכל מצווה, שהתגלה "פנים בפנים" בסיני ונמשך מדי יום באמצעות קריאת שמע, ביטול, ואפילו אהבתו הטבעית וצדקתו של האדם הפשוט.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/bamidbar/20

הנקודה

התורה יורדת להיות אמון לישראל, להזין את הנשמה ב"לחם" המביא דעת, ולמעלה מזה להביא "שעשועים": לא רק את הרצון העליון השווה בכל מצווה – "זמירותיו" של דוד – אלא גם את התענוג הפנימי המיוחד לכל מצווה, שהתגלה "פנים בפנים" בסיני ונמשך מדי יום באמצעות קריאת שמע, ביטול, ואפילו אהבתו הטבעית וצדקתו של האדם הפשוט.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר קורא את משלי ח, ל-לא, שבהם התורה מכנה את עצמה אמון לה' ו"שעשועיו", ביטוי אחר ביטוי. אמון הוא מי שמזין ילד שנגמל מן היניקה בלחם; גם משה, שהיה נעלה מכדי לספק "כשר", לא יכול היה לעשות זאת, אך התורה יורדת כדי להחיות את ישראל. ארבעים וארבעת ימי הספירה הם תקופת יניקה המגדלת את מדות הנפש הבהמית; בשבועות התורה מגיעה כ"לחם", שתי הלחם, ומביאה דעת, הנמשכת באמצעות קריאת שמע הנאמרת במסירות נפש. דוד נענש על שכונה את התורה "זמירות": הוא שיבח את המצוות כרצון העליון, הנעלה מחכמה, אך הוא רק ה"אחוריים" שלהן, והוא שווה בכולן. ה"פנים" שלהן הם התענוג העליון, המיוחד לכל מצווה, שהתגלה בסיני משום שאהבתם של ישראל התרוממה לתענוג בה'. "ואהיה" מלמד שיש לחדש את השעשועים האלה מדי יום, על ידי הפיכת אני לאין. התורה "משחקת" בכל עת, גם בגלות, שכן השחוק שבה הוא ביטול היש לאין. תכל, שהיא פעמיים "אריה", כוללת הן תלמיד חכם והן אדם פשוט; באמצעות צדקה הם ממשיכים את התענוג למטה "כמים הפנים לפנים".

מבנה

1	התורה כאמון: מיניקה ללחם	11-4
	אמון הוא מי שמזין ילד בלחם לאחר שיניקתו. משה, במדרגתו הנעלית, לא יכול היה לעשות זאת, אך התורה יורדת כדי להזין את נשמות ישראל. ארבעים וארבעת ימי הספירה הם "יניקה", שבהם מדות הנפש הבהמית מתגדלות באמצעות אתכפא; בשבועות התורה באה כ"לחם" המביא דעת, הנמשכת באמצעות קריאת שמע הנאמרת במסירות נפש.	
2	"זמירות" של דוד: הרצון העליון	11-5
	שמחה ותענוג באים בעקבות הבנה. דוד כינה את החוקים "זמירות", משום שהמצוות באות מן הרצון העליון, הנעלה מחכמה ומכל ההשגה האינסופית שבגן עדן, והוא שמח בכל אחת מהן כמנגינה אהובה. ואף על פי כן נענש, מפני ששיבח אותן רק כרצון המלוכש בהן.	
3	אחוריים ופנים: רצון ותענוג	16-12
	הרצון הוא ה"אחוריים" של המצוות והוא שווה בכולן; פנימיותן, ה"פנים", היא התענוג העליון, השונה בכל מצווה כפי שראייה שונה משמיעה. בסיני, "פנים בפנים", נפגשה אהבתם הפנימית של ישראל, שהיא תענוג בה', עם התענוג הפנימי של ה', ולכן כל דיבור גילה את התענוג המיוחד לו.	
4	עונשו של דוד ומשמעות "ואהיה"	20-17
	מידה כנגד מידה, דוד שכח שהארון, שלוחותיו היו כולן "פנים", צריך להינשא כתף אל כתף, והוא נכשל בשכחה, שהיא "אחוריים". "שעשועים" הם התענוג הפנימי הגלוי; "ואהיה" מלמד שיש להמשיך אותו ללא הפסק, באמצעות קריאת שמע היומית ובאמצעות הפיכת אני לאין.	

בעת רצון ובגלות, כאשר חסדו של ה' נסתר בתורה, התורה "משחקת" בשווה. השחקן שבה הוא ביטול היש לאין, שיתגלה לעתיד לבוא ונמשך כבר עכשיו באמצעות התורה, אפילו באמצעות האתכפיה של הבינוני.

תבל היא פעמיים "אריה": אהבת ההבנה של החיות ואהבתם הטבעית של האופנים, שבמקביל להן עומדים התלמיד החכם והאדם הפשוט העסוק במלאכתו. באמצעותם, ובאמצעות צדקה, נמשך התענוג העליון "כמים הפנים לפנים" בין ה"אדם" העליון ל"אדם" התחתון – חתונתה של נתינת התורה.

אמון אמון

מי שמגדל ילד ומאכיל אותו לחם לאחר יניקתו. התורה היא אמון של ישראל: היא יורדת ממעלתה כדי להחיות את הנשמה ולהעניק לה דעת.

לחם ויניקה לחם ויניקה

היניקה היא תקופת הספירה, שבה המדות גדלות בלי הבנה מלאה; הלחם הוא התורה שניתנה בשבועות ומביאה דעת, כפי שתינוק מתחיל לדעת רק לאחר שהוא טועם דגן.

זמירות זמירות

מנגינה שחוזרים עליה מפני שהיא נעימה, אף שאותה נעימות נשמעת בכל פעם. זהו הכינוי שנתן דוד לתורה, כשבח את הרצון העליון האחד המצוי בשווה בכל המצוות.

רצון העליון ותענוג העליון רצון העליון ועונג העליון

הרצון הוא ה"אחוריים" של המצוות ואינו מתחלק; התענוג שבתוכו הוא ה"פנים", ולכל מצווה יש תענוג מיוחד משלה.

שעשועים שעשועים

גילוי התענוג העליון הפנימי שבתורה ובמצוות, שיש להמשיכו מלמטה ללא הפסק.

אני ואין אני ואין

"אני" ו"אין" נכתבות באותן אותיות. כשהאדם הופך את האני שלו לאין ומניח את ישותו בצד, הוא ממשיך את תענוגו העצמי של ה' לתוך התורה.

שחוק שחוק

ביטול היש לאין: מראית העולם כ"משהו" נפרד היא מעין בדיחה, שנועדה ל"שחוק" האחרון, כשיתגלה שהכול בטל לפני ה'.

קטע 1 • 11-4

התורה כאמון: מיניקה ללחם

1 דרוש לשבועות¹

מאמר לשבועות.

הכותרת מציינת שזהו מאמר לשבועות, חג מתן תורה. המאמר מבוסס על הפסוקים בספר משלי שבהם התורה מדברת על עצמה כ"אמון" של ה' וכ"שעשועים" שלו.

2 ואהיה אצלו אמון² ואהיה שעשועים יום³ יום משחקת לפניו בכל עת משחקת בתבל ארצו ושעשועי את בני אדם.⁴

"והייתי אצלו אמון, והייתי שעשועים יום יום, משחקת לפניו בכל עת; משחקת בתבל ארצו, ושעשועי עם בני האדם."

אלה דברי התורה, המתוארת כחכמה, במשלי ח, ל-לא. המאמר יבאר כל אחד מהביטויים לפי הסדר: "אמון", "שעשועים יום יום", "משחקת לפניו בכל עת", "משחקת בתבל ארצו" ו"שעשועי עם בני האדם".

ופי' במדרש רבה⁵ ר"פ בראשית אמון פדגוג האיך מה דאת אמר כאשר ישא⁶ האומן את היונק⁷ והוא לשון פרנסה וכן הוא עוד ברבות משפטים פ"ל.⁸

והמדרש רבה, בתחילת פרשת בראשית, מפרש: "אמון — פדגוג, כמו שנאמר: 'כאשר ישא האומן את היונק'". וזהו לשון של פרנסה; וכך הוא גם במדרש רבה על פרשת משפטים, פרק ל.

המדרש מפרש את המילה "אמון" כמי שמגדל ילד — מחנך או אפוטרופוס — ומוכיח זאת מדברי משה: "כאשר ישא האומן את היונק". אדמו"ר הזקן מוסיף שמדובר בלשון של פרנסה, ושגם המדרש על פרשת משפטים מפרש כך.

3 והענין כי משה רבינו ע"ה [עליו השלום] אמר להקב"ה כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק כוי מאין לי בשר^{9,10} כוי

הביאור הוא שמשה רבינו, עליו השלום, אמר לקדוש ברוך הוא: "שאתה אומר לי: 'שאהו בחיקך, כאשר ישא האומן את היונק' וגו'", [ו]"מאין לי בשר" וגו'.

כשהעם דרש בשר במדבר, משה מחה על כך שה' ביקש ממנו לשאת אותם בחיקו "כאשר ישא האומן את היונק", ושאל היכן ימצא בשר לכולם. המאמר קורא את שתי התלונות יחד.

והיינו לפי שהיה במדרגה גבוהה מן המים משיתיהו¹¹ עד שהיה כבד פה¹² לגבי תשבע"פ [תורה שבעל פה] וכבד לשון^{13,14} לגבי תשכ"כ [תורה שבכתב] [ועמ"ש מזה בפי בשלח בד"ה

כלומר, מפני שהיה במדרגה גבוהה כל כך — "מן המים משיתיהו" — עד שהיה "כבד פה" ביחס לתורה שבעל פה ו"כבד לשון" ביחס לתורה שבכתב [וראה מה שכתוב על כך בפרשת בשלח, במאמר המתחיל

שורש נשמתו של משה היה גבוה כל כך — ושמנו, "משוי מן המים", רומז לכך — שהיה קשה לו להוריד את חכמתו אל הדיבור. הביטוי "כבד פה וכבד לשון" מתפרש, על פי לשון רעיא מהימנא שבזוהר, כקושי ביחס לתורה שבעל פה ולתורה שבכתב. הסוגריים המרובעים פותחים הפניה למאמר בפרשת בשלח על לחם משנה.

להבין ענין לחם משנה] ולכן אמר מאין לי בשר שאין זה בערכו כלל. [ועמ"ש מזה בפי בהעלותך]¹⁵ רק המן ירד בזכותו¹⁶ מזונא דחכמתא,^{17,18}

"להבין ענין לחם משנה". לכן אמר: "מאין לי בשר", שכן הדבר אינו כלל לפי ערכו. [וראה מה שכתוב על כך בפרשת בהעלותך.] רק המן ירד בזכותו, מזונא דחכמתא, המזון של החכמה.

הבשר, מאכל גשמי וגס, לא התאים כלל למדרגתו של משה. מה שירד בזכותו היה המן, שהזוהר מכנה "מזונא דחכמתא" — מזון מעודן כחכמתו של משה.

אבל התורה משבחת א"ע [את עצמו] במעלה יתרה שיכולה היא לירד ממעלתה הגבוהה והרמה להיות אומן שהיא רועה ומפרנס נש"י [נשמות ישראל] כנודע שהתורה נקי מזון לנפש¹⁹ ולכן נקי התורה לחם כמ"ש לכו לחמו בלחמי.²⁰

אבל התורה משבחת את עצמה במעלה נוספת: ביכולתה לרדת ממדרגתה הגבוהה והנעלית ולהיות אומן, הרועה ומפרנס את נשמות ישראל. כידוע, התורה נקראת מזון לנפש, ולכן היא נקראת לחם, ככתוב: "לכו לחמו בלחמי".

התורה משבחת את עצמה על מעלה נוספת: אף שהיא נעלית כל כך, היא יכולה לרדת ולהיות אומן, הרועה ומפרנס את נשמות ישראל. משום כך התורה נקראת מזון לנפש, ובאופן מסוים — לחם, ככתוב: "לכו לחמו בלחמי", כפי שהחכמה קוראת.

וזהו כאשר ישא האומן את היונק. דר"ל [דרוזה לומר] שמפרנסו בלחם אחר ימי יניקה דאם ר"ל [רועה לומר] שמניקו מהו שאמר כאשר ישא האומן כוי מאין לי בשר כוי.

וזהו "כאשר יישא האומן את היונק": כלומר, הוא מפרנס אותו בלחם לאחר ימי היניקה. שהרי אם הכוונה היא שהוא מיניק אותו, מה פירוש "כאשר יישא האומן" וגוי, [ו] "מאין לי בשר" וגוי?

אומן מפרנס בלחם, לא בחלב. משה הצמיד את "כאשר יישא האומן את היונק" ל"מאין לי בשר"; אילו משמעות אומן הייתה מי שמניק, לא היה מובן כיצד השאלה על הבשר נובעת מכך.

4 והנה גילוי בחיי זו להיות התורה בבחי' לחם הוא בשבועות זמן מ"ת [מתן תורה] שהקריבו שתי הלחם²¹

לחמו בלחמי תשבי"כ [תורה שבכתב] ותשבע"פ [תורה שבעל פה] כי בימי הספירה הם ימי יניקה

והנה, גילוי בחינה זו, שהתורה תהיה בבחינת לחם, הוא בשבועות, זמן מתן תורה, שבו הקריבו את שתי הלחם — "לַחֲמוּ פֶלֶחֶם יְיָ", התורה שבכתב והתורה שבעל פה. שכן ימי הספירה הם ימי יניקה.

התורה מופיעה לראשונה כ"לחם" בשבועות, שבו ניתנה. ביום זה הקריבו בבית המקדש שתי כיכרות לחם חיטה, ואדמו"ר הזקן קושר אותן למילה הכפולה "לחמו בלחמי": התורה שבכתב והתורה שבעל פה. לעומת זאת, ימי ספירת העומר שלפני שבועות הם ימי יניקה.

כי לידת נש"י [נשמות ישראל]²² הי' [היה] בשביעי של פסח ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים²³ שנמשכו

מההעלם אל הגילוי ומשביעי של פסח עד שבועות מ"ד [מ"ד דוכריין] ימים הם בבחי' יניקה

לידת נשמות ישראל הייתה בשביעי של פסח, כאשר "בני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים", והם נמשכו מן ההעלם אל הגילוי. ומשביעי של פסח עד שבועות יש ארבעים וארבעה ימים, שהם בבחינת יניקה,

נשמות ישראל "נולדו" בשביעי של פסח, כשהם נבקע והעם הלך בתוכו ביבשה, ויצא מן ההעלם אל הגילוי, כפי שתינוק יוצא מן הרחם. ארבעים וארבעה ימים שמאז ועד שבועות הם תקופת היניקה של התינוק.

דהיינו הגדלת המדות חסד שבחסד כו' עד"מ שהחלב מגדל אברי הולד וכך ימי הספירה הם המשכות ימים עליונים היום יום כו'

כלומר, גידול המדות — חסד שבחסד וכו' — בדוגמה לכך, החלב מגדל את איברי התינוק. וכך ימי הספירה הם המשכות של ימים עליונים: "היום יום...",

היניקה מגדלת את איברי התינוק; כך ספירת העומר מגדלת את המדות, צירוף אחד בכל יום, החל מחסד שבחסד. בכל יום מן הספירה נמשכים "ימים" עליונים — המדות האלוניות — כפי שמרמז הנוסח "היום יום כך וכך".

לעומר שעורים שהוא מאכל בהמה הוא מקור וחיות הנפש הבהמית של האדם [כי הנשמה ונפש אלקית א"צ [אינן צריך / אינו צריך] תיקון לעצמה^{24, 25} כו']

"לעומר" — עומר שעורים, שהוא מאכל בהמה, והוא מקור וחיות הנפש הבהמית שבאדם [כי הנשמה והנפש האלקית אינן זקוקות לתיקון לעצמן וכו'],

קרוב העומר היה משעורים, מאכל בהמה; הדבר רומז לכך שהספירה פועלת על הנפש הבהמית, מקור הדחפים הטבעיים של האדם. ההערה שבסוגריים מסבירה את הסיבה: הנפש האלקית אינה זקוקה לתיקון לעצמה, ולכן העבודה היא עם הנפש הבהמית.

להפוך כל המדות שבה שתהיינה לה' לבדו²⁶ ולא תחללו²⁷ כו' יום ראשון חסד שבחסד כו'

כדי להפוך את כל המדות שבה, כך שיהיו "לה' לבדו", ו"לא תחללו" וכו'. היום הראשון — חסד שבחסד וכו'.

המטרה היא להפוך כל רגש של הנפש הבהמית, כך שיהיה מכוון "לה' לבדו" ולא יחלל את שמו. בכל יום מזככים מדה אחת, החל ביום הראשון, חסד שבחסד.

והיינו בחיי גידול של המדות שבנפש הבהמית והעלאתן ממטה למעלה ע"י בחיי המשכת מוחין מלמעלה ונקי בע"ח [בעץ חיים] מוחין דיניקה, וכמ"ש במ"א ע"פ ולכן שינים מחלב,²⁸

וזהו גידול המדות שבנפש הבהמית והעלאתן מלמטה למעלה, באמצעות המשכת מוחין מלמעלה. ובעץ חיים נקרא הדבר "מוחין דיניקה", וכפי שנתבאר במקום אחר על הפסוק "ולכן שיניים מחלב".

כך גדלות המדות של הנפש הבהמית ומתעלות, באמצעות מוחין הנמשכים מלמעלה. עץ חיים מכנה זאת "מוחין דיניקה" — המוחין הראשונים של תקופת היניקה — ואדמו"ר הזקן כיאר זאת במקום אחר על הפסוק "ולכן שיניים מחלב".

וזהו היא המשכה עליונה מלמעלה מן הימים העליונים הנמשכים במ"ד [במ"ד דוכרין] ימי הספירה עדי"מ דם נעכר ונעשה חלב.²⁹ כך ע"י אתכפיא שהאדם מזכך מדותיו³⁰ נמשך הגדלת המדות.

והמשכה עליונה זו באה מלמעלה, מן הימים העליונים הנמשכים בארבעים וארבעת ימי הספירה — בדומה לכך שדם נעכר ונעשה חלב. וכך גם, באמצעות אתכפיא, שבה האדם מזכך את מדותיו, נמשך גידול המדות.

כשם שדם האם משתנה ונעשה חלב, כך נמשכת הארה מן הימים העליונים במהלך ארבעים וארבעת ימי הספירה. מצד האדם, הדבר נעשה באמצעות אתכפיא: כשהוא מכניע את דחפיו הטבעיים ומזכך את רגשותיו, הוא מביא לגידולם.

אך אין התינוק יודע לקרות³¹ אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן שבבחי יניקה עדיין לא נכנס בו דעת עד שיטעום טעם לחם היא בחיי התורה שנתנה אחר ימי הספירה בשבועות

אבל "אין התינוק יודע לקרות אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן": בבחינת יניקה עדיין לא נכנסה בו דעת, עד שיטעום טעם לחם, שהוא בחינת התורה שניתנה לאחר ימי הספירה, בשבועות.

הגמרא אומרת שתינוק אינו יודע לקרוא "אבא" ו"אימא" עד שיטעום דגן; היניקה לבדה אינה מביאה לידי הכרה. כך גם דעת, הבנה ממשית, באה רק עם ה"לחם" — התורה שניתנה בשבועות, לאחר ימי הספירה.

ואזי הקריבו בו שתי הלחם והוא מזון לנפש האלקית לכו לחמו בלחמי³² והקרבה זו צריכה להיות ממושבותיכם³³ בחיי ישיבה היא בחיי ק"ש [קריאת שמע]

ואז הקריבו עליו את שתי הלחם, והן מזון לנפש האלקית: "לכו לחמו בלחמי". והקרבה זו צריכה להיות "ממושבותיכם" — מבחינת ישיבה, שהיא בחינת קריאת שמע.

בחג השבועות הקריבו את שתי הלחם, המסמלות את התורה כמזון לנפש האלקית. הפסוק אומר שיש להביאן "ממושבותיכם" — מן השורש "לשבת"; אדמו"ר הזקן מקשר זאת לקריאת שמע, שאומרים אותה בישיבה.

כי תפלה בעמידה וק"ש [וקריאת שמע] בישיבה בעולם הבריא ששם הוא היחוד שבק"ש [שבקריאת שמע] יחודא עלאה או"א [אבא ואימא] שא"א לנו להשיגו באצי [וכמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער הק"ש [הקריאת שמע] פ"ד].

שהרי התפילה נאמרת בעמידה, וקריאת שמע בישיבה, בעולם הבריא, שבו נעשה הייחוד שבקריאת שמע — יחודא עילאה של אבא ואמא, שאיננו יכולים להשיג באצילות [כמו שכתוב בפרי עץ חיים, שער קריאת שמע, פרק ד'].

על פי האריז"ל, את תפילת העמידה אומרים בעמידה משום שהיא שייכת לאצילות, ואת קריאת שמע אומרים בישיבה משום שהיא שייכת לבריא. הייחוד שנעשה באמצעות קריאת שמע הוא הייחוד העליון של אבא ואמא, ואיננו יכולים לעורר אותו בהיותנו באצילות, אלא רק מבריא.

ופי הכתוב ממושבותיכם מבחי ק"ש [קריאת שמע] במס"נ [במסירות נפש] תביאו לחם כו' תוכלו להמשיך בחי התורה להיות לכם בבחי לחם הגורם להמשיך בחי הדעת וההשגה. וזהו ואהיה אצלו אמון³⁴:

ופירוש הכתוב הוא: "מושבותיכם" — מבחינת קריאת שמע במסירות נפש — "תביאו לחם" וכו'; כך תוכלו להמשיך את התורה, שתהיה לכם בבחינת לחם, המביא להמשכת בחינת הדעת וההשגה. וזהו [פירוש] "ואהיה אצלו אמון".

כלומר, מן הקריאה שמע שנאמרת מתוך נכונות למסור את הנפש, "תביאו לחם" — תוכלו להמשיך את התורה כמזון המביא הבנה והשגה. זהו תפקידה של התורה בבחינת "אמון", מחנך ומגדל.

קטע 2 • 51-11

"זמירות" של דוד: הרצון העליון

5 ב ואח"כ ואהיה שעשועים שע"י בחי אמון הוא המשכת בחי לחם ומזון להיות הדעת וההשגה ע"י אח"כ נמשך גילוי בחי השמחה והשעשועים.

2. ואחר כך, "ואהיה שעשועים": באמצעות בחינת אמון, שהיא המשכת לחם ומזון כדי שתהיינה דעת והשגה — על ידי כך נמשכת אחר כך התגלות השמחה והשעשועים.

החלק השני עוסק במילים הבאות, "ואהיה שעשועים". לאחר שהתורה, בבחינת אמון, הזינה את האדם ב"לחם" והעניקה לו הבנה, באה בעקבות זאת התגלות נוספת: שמחה ותענוג.

והנה ביאור ענין השמחה והשעשועים המתגלים ע"י הדעת וההשגה. יובן במ"ש זמירות היו לי חקיק³⁵ כו' ואמרז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] [במדרש רבה].³⁶

כעת יובן ביאור ענין השמחה והשעשועים המתגלים באמצעות הדעת וההשגה, על פי הכתוב: "זמירות היו לי חקיק" וכו'. וחכמינו זכרונם לברכה אמרו [במדרש רבה,

כדי לבאר את השמחה והתענוג האלה, פונה אדמו"ר הזקן לדברי דוד המלך: "זמירות היו לי חקיק", ולדברי חז"ל עליהם, שאותם הוא מביא מן המדרש, התנחומא והתלמוד.

6

ובתנחומא ובגמרא פ"ז [פרק ז'] דסוטה דל"ה ע"א³⁷ שנענש דוד על שקרא ד"ת [דברי תורה] זמירות ואמר לו הקב"ה זמירות קרית להו הריני

ובתנחומא ובגמרא, פרק ז' של סוטה, דף ל"ה ע"א [שדוד נענש על שכינה את דברי התורה "זמירות". והקדוש ברוך הוא אמר לו: "קראת להן זמירות? הרי אני

חז"ל מספרים שדוד נענש על שכינה את דברי התורה "זמירות". ה' אמר לו, למעשה: אתה קורא להן זמירות? אם כן, תיכשל בדבר שאפילו תלמידי בית רבן יודעים.

מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של³⁸ בית רבן יודעין אותו דכתיב ולבני קהת לא נתן³⁹ כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו והוא הביא את הארון בעגלה.

אכשיל אותך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעים, כפי שכתוב: "ולבני קהת לא נתן [עגלות], כי עבודת הקדש עליהם, בכתף יישאו". והוא הביא את הארון בעגלה.

התורה אומרת שמשפחת קהת משבט לוי לא קיבלה עגלות, מפני שנשאו את כלי הקודש על כתפיהם. דוד הורה להביא את הארון בעגלה, בניגוד להלכה זו; בכך נכשל.

7

והענין הוא כי פ"י וביאור מלת זמירות הוא כמו זמר וניגון שמזמרים ומנגנים ניגון א' כמה פעמים אע"פ [אף על פי] שהכל עריבות ומתיקות א' מ"מ כשערב לו לאדם איזה ניגון וזמר יכול לזמר ולנגן אותו כמה פעמים.

הביאור הוא שמשמעות המילה "זמירות" דומה לשיר ולניגון: אדם שר ומנגן ניגון אחד פעמים רבות. אף שהנעימות והמתיקות הן אותה נעימות ואותה מתיקות, כשניגון ושיר מסוימים ערבים לאדם, הוא יכול לשיר ולנגן אותם פעמים רבות.

זמירות הן כמו ניגון ששרים שוב ושוב. המנגינה אינה משתנה, והיא שומרת על אותה מתיקות בכל פעם; ואף על פי כן, כשאדם אוהב ניגון, הוא חוזר עליו פעמים רבות.

8

וכך היה לי חוקיך חוקים נק' מצות שאין בהן טעם כמו פרה אדומה ושעטנז כו'

וכך היה לי חוקיך: "חוקים" הוא כינוי של המצוות שאין להן טעם, כגון פרה אדומה ושעטנז וכו'.

דוד אמר זאת על החוקים — המצוות שאין להן טעם שהאדם יכול להבין, כגון פרה אדומה והאיסור על שעטנז, אריג המשלב צמר ופשתן.

כלומר שהגם שאין למצוה זו שום טעם ודעת בשכל המושג ומוכן מ"מ ערב ומתוק לחיכו עד מאד כלומר, אף שלמצוה זו אין שום טעם או הבנה בשכל שניתן לתפוס ולהבין, בכל זאת היא ערבה ומתוקה לחיכו עד מאוד.

אף שלמצווה כזאת אין טעם שהשכל יכול לתפוס, דוד מצא בה מתיקות רבה מאוד.

והיינו לפי שאף גם אם אין טעם ודעת מלובש בהמשכת מצוה זו למטה בהתלכשותה בגשמיות מ"מ יסודתה בהררי קדש⁴⁰ הוא

והיינו, שגם אם אין טעם או הכנה מלובשים בהמשכת מצווה זו למטה, כפי שהיא מתלבשת בגשמיות, בכל זאת "יסודתה בהררי קודש": היא

הסיבה לכך היא שאף שאין היגיון מלובש במצווה כשהיא יורדת לעשייה גשמית, יסודה הוא "בהררי קודש", למעלה מאוד.

מבחי רצון העליון ב"ה שלמעלה מעלה מבחי טעם ודעת הנמשך מבחי ח"ע [חכמה עילאה] והחכמה מאין תמצא⁴¹ שהיא נמשכת מבחי אין הוא בחי רצון העליון ב"ה כי

מבחינת הרצון העליון, ברוך הוא, שלמעלה לאין ערוך מבחינת הטעם והדעת הנמשכים מבחינת חכמה עילאה. ו"חכמה מאין תמצא", שכן היא נמשכת מבחינת אין, שהיא בחינת הרצון העליון, ברוך הוא. כי

שורשה הוא הרצון העליון, הנעלה הרבה יותר מן הטעם, שהרי כל טעם נובע מחכמה. גם החכמה עצמה נמצאת "מאין", ואותו אין הוא הרצון העליון.

הנה החכמה נקי עדן^{42,43} שהוא עונג הנשמות בג"ע [בגן עדן] בשכל הנבראים המשכילים בגדולת א"ס ב"ה ונהנים בהשגתם תענוג נפלא עד אין קץ ע"ד שאמרו בגמ' [בגמרא] על אלישע אחר מוטב דלידייני⁴⁴ כו'.

הנה החכמה נקראת עדן, והיא התענוג של הנשמות בגן עדן, בהשגת השכל של הנבראים המתכוננים בגדולת אין סוף, ברוך הוא, ומתענגים תענוג נפלא בהשגתם עד אין קץ — בדומה למה שאמרו בגמרא על אלישע אחר: "מוטב דלידייניה" וכו'.

החכמה נקראת "עדן": התענוג של הנשמות בגן עדן הוא ההנאה מהבנת גדולתו של ה', תענוג שאין לו סוף בהשגה. על עוצמתו של תענוג זה אפשר ללמוד מדברי הגמרא על רבי מאיר ואלישע "אחר": רבי מאיר סבר שמוטב שיידון, כדי שיוכל אחר כך להיכנס לעולם הבא.

9 והנה אף שבספרים נזכר רק ב' בחי ג"ע [גן עדן] תחתון ועליון.⁴⁵ אבל באמת יש הרבה מיני ג"ע [גן עדן] זה למעלה מזה עד אין קץ ותכלית גבוה מעל גבוה⁴⁶ כו',

והנה, אף שבספרים נזכרות רק שתי בחינות של גן עדן, התחתון והעליון, לאמיתו של דבר יש סוגים רבים של גן עדן, זה למעלה מזה, בלי קץ וגבול — "גבוה מעל גבוה" וכו'.

בדרך כלל הספרים מדברים על שתי בחינות של גן עדן, התחתון והעליון. אך לאמיתו של דבר, אומר אדמו"ר הזקן, יש בגן עדן אינספור מדרגות, וכל אחת מהן גבוהה מקודמתה.

ועי' רמזו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] ת"ח [תלמיד חכם / תלמידי חכמים] אין להם מנוחה⁴⁷ לא בעוה"ז ולא בעוה"ב [בעולם הבא] שנאמר ילכו מחיל אל חיל⁴⁸ כו' אלא שהספרים לא דברו מהם רק מהבי מיני ג"ע [גן עדן] ג"ע [גן עדן] עליון ותחתון.

על כך רמזו חז"ל: "תלמידי חכמים אין להם מנוחה, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, שנאמר: ילכו מחיל אל חיל" וכו'. אלא שהספרים לא דיברו על המדרגות הללו, אלא רק על שני סוגי גן עדן — גן עדן העליון וגן עדן התחתון.

הגמרא רומזת לכך באומרה שלתלמידי חכמים אין מנוחה אפילו בעולם הבא, שכן הם "הולכים מחיל אל חיל" ועולים ממדרגה למדרגה. הספרים פשוט לא תיארו את המדרגות הללו, מעבר לשתי המדרגות הכלליות.

אבל בגי'ע [בגן עדן] העליונים עד רום המעלות לא שלחו את ידם וכל עדן שלמעלה מעלה עד רום המעלות הכל נקי בשם חכמה

אבל על גני העדן העליונים, עד רום המעלות, לא עסקו [לדון בכך]. וכל עדן, גבוה יותר ויותר עד רום המעלות, נקרא כולו בשם חכמה,

המדרגות העליונות של גן עדן נותרו ללא תיאור. כולן, עד המדרגה הגבוהה ביותר, נקראות חכמה, משום שכל אחת מהן היא מדרגה של חכמה.

כי העונג שבהם הוא לפי ערך ההשכלה וההשגה ויש השגה למעלה מהשגה עד רום המעלות. אך כל בחי' השגה ותענוג מריש כל דרגין כו' אינו אלא בבחי' זיו.

כי התענוג שבהן הוא לפי ערך ההשכלה וההשגה, ויש השגה למעלה מהשגה עד רום המעלות. אך כל מדרגה של השגה ותענוג, [אפילו] מ"ראש כל הדרגות" וכו', אינה אלא בבחינת זיו.

התענוג שבכל מדרגה של גן עדן תואם את עומק ההשגה שבה, ותמיד יש השגה גבוהה יותר. ואף על פי כן, כל ההשגה והתענוג הללו, אפילו ב"ראש כל הדרגות", אינם אלא זיו אלקות ולא עצמותה.

10 וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] ונהנין מזיו⁴⁹ כו'. וזהו בורא קדושים ישתבח⁵⁰ שמך לעד מלכנו. קדושים אלו הנשמות וקדושים בכל יום⁵¹ יהללך סלה בלי הפסק⁵² בהשגה למעלה מהשגה כי ת"ח [תלמיד חכם / תלמידי חכמים] אין להם מנוחה כו'.

כפי שאמרו חז"ל: "ונהנין מזיו" וכו'. וזהו [פירוש] "בורא קדושים, ישתבח שמך לעד מלכנו". "קדושים" הם הנשמות, ו"קדושים בכל יום יהללך סלה" — בלי הפסק, בהשגה שלמעלה מהשגה, שהרי "תלמידי חכמים אין להם מנוחה" וכו'.

הגמרא אומרת שהצדיקים בעולם הבא "נהנים מזיו השכינה". הדבר בא לידי ביטוי גם בתפילה: ה' הוא "בורא קדושים" — הנשמות, ש"כל יום יהללך סלה"; ו"סלה" פירושו בלי הפסק, כשהנשמות עולות מהשגה אחת להשגה גבוהה ממנה.

וכל ההילול והשבח הזה אין זה אלא ישתבח שמך בחי' שם בלבד בחי' זיו כו'

וכל ההילול והשבח הזה אינו אלא "ישתבח שמך": בחינת שם בלבד, בחינת זיו וכו'.

ובכל זאת, כל השבח שלהן מגיע רק ל"שמך". שם אינו האדם עצמו, אלא רק האופן שבו קוראים לו; וכך גם מה שהנשמות משיגות הוא בחינת זיו בלבד.

(כמ"ש מזה בד"ה את שבתותי תשמרו)⁵³ ושמו בגימ' [בגימטריא] רצון^{54,55} שהרצון הוא למעלה מעלה מבחי' חכמה והחכמה היא הנמשכת מבחי' הרצון שכך עלה ברצונו להתלבש בבחי' חכמה.

(כפי שנכתב על כך במאמר המתחיל "את שבתותי תשמרו"). "שמו" בגימטריה "רצון", שכן הרצון נעלה מאוד מבחינת חכמה, והחכמה נמשכת מבחינת הרצון, כי כך עלה ברצונו להתלבש בבחינת חכמה.

למילה "שמו" יש אותה גימטריה כמו למילה "רצון" — 346. הרצון נעלה מאוד מחכמה, הנמשכת ממנו, משום שה' רצה להתלבש בחכמה. הסוגריים מפנים למאמר "את שבתותי תשמרו" שבפרשת בהר.

ולזאת הרי בחי' החכמה בטילה כאין לגבי בחי' רצון העליון ב"ה המתלבש בה ואין ערוך אליו

ולכן בחינת החכמה בטלה ונחשבת כאין לעומת בחינת הרצון העליון, ברוך הוא, המתלבש בה, ואין ביניהם כל ערך והשוואה.

לכן החכמה נחשבת כאין לעומת הרצון העליון המתלבש בה; אין ביניהם ערך והשוואה.

וזהו ענין הזמירות שקרא דוד לד"ת [לדברי תורה] לבחי' החוקים שעם היות שאין בהם טעם היינו לפי שנמשכו ונלקחו מרצון העליון ב"ה שהוא למעלה מההשגה והטעם.

וזהו ענין ה"זמירות" — כך כינה דוד את דברי התורה, כלומר את בחינת החוקים: אף שאין בהם טעם, הרי זה מפני שנמשכו ונלקחו מהרצון העליון, ברוך הוא, הנעלה מההשגה והטעם.

כך מוסבר ענין ה"זמירות" של דוד: לחוקים אין טעם מפני שהם נובעים ישירות מהרצון העליון, שלמעלה מטעם ומהשגה.

11 ומ"ש אורייתא מחכמה נפקת⁵⁶ נפקת דייקא. אבל יסודן למעלה מהחכמה תר"ך עמודי אור^{57,58} עד"מ העמוד שמחבר הגג⁵⁹ עם הרצפה. כך המצות נשפלו למטה.

ועל מה שנאמר "התורה יוצאת מחכמה" — "יוצאת" דווקא. אבל יסודן של המצוות למעלה מחכמה: אלו הם תר"ך עמודי אור. למשל, עמוד המחבר את הגג עם הרצפה; כך המצוות הורדו למטה,

הוזהר אומר שהתורה "יוצאת מחכמה"; המילה "יוצאת" מלמדת שמקורה למעלה מחכמה. שורש המצוות הוא תר"ך "עמודי אור" שבכתר, הרצון העליון. כמו עמוד המחבר בין הגג לרצפה, כך הן נמשכות מגובה זה עד למעשים גשמיים.

אבל שרשן גבוה מאד נעלה ע"כ היה שמח שמחה גדולה בעסק התורה ומצות ע"י התבוננות זו

אבל שורשן גבוה ונעלה מאוד. לכן שמח שמחה גדולה בעיסוקו בתורה ובמצוות, בעקבות התבוננות זו:

אף שהמצוות יורדות לעשייה גשמית, שורשן גבוה עד מאוד. ההתבוננות בכך מילאה את דוד שמחה רבה בלימוד התורה ובקיום המצוות.

שהם רצון העליון וע"כ קראן זמירות שהן היו לו כמין זמר שמנגנן זמר א' בהם כמה פעמים מגודל המתיקות שבו.

שהן הרצון העליון. לכן קרא להן "זמירות", כי הן היו בעיניו כמו מעין ניגון: שרים ניגון אחד פעמים רבות, בגלל המתיקות הגדולה שבו.

מאחר שהמצוות הן הרצון העליון, דוד קרא להן "זמירות": הן היו בעיניו כמו ניגון ששרים שוב ושוב מפני שהוא מתוק כל כך.

כך עם היות שכל המצוות כולן הן רצונו ית' והרי זהו שבח אחד לכל המצוות שבכולם מתלבש רצה"ע [רצון העליון] ב"ה מ"מ היה מתענג ושמח בכל א'

כך גם, אף שכל המצוות, כל אחת ואחת מהן, הן רצונו ית', ונמצא שזהו שבח אחד לכל המצוות — שבכולן מתלבש הרצון העליון, ית' — אף על פי כן התענג ושמח בכל אחת מהן,

כל המצוות הן במידה שווה רצונו של ה', ולכן מבחינה זו יש בהן שבח אחד משותף. ואף על פי כן, דוד התענג בכל אחת מהן.

כמו שמתענגים ושמחים בעריכות ומתיקות הניגון והזמר שניגון וזמר א' מנגנן ומזמרים כמה פעמים מאחר שהוא זמר יפה מאד וזו היא שמחה של מצוה.

כמו שמתענגים ושמחים בנעימותו ובמתיקותו של ניגון ושיר, כך מנגנים ושרים ניגון ושיר אחד פעמים רבות, מפני שהוא שיר יפה מאד. וזוהי שמחה של מצוה:

שמחתו הייתה כמו השמחה מניגון יפה ששרים שוב ושוב. וזוהי "שמחה של מצוה".

דהיינו מחמת עוצם גדולת המצוה עצמה כי גבהה מעלתה מאד שהוא הוא רצה"ע [רצון העליון] ב"ה שלמעלה מהחכמה שהוא בחי' עדן ותענוג והשגה נפלאה עד אין קץ מריש כל דרגין כו'.

כלומר, מפני גדולתה העצומה של המצוה עצמה, שמעלתה רמה מאד: היא עצמה הרצון העליון, ית', שלמעלה מחכמה; חכמה היא בחינת עדן, תענוג והשגה מופלאה עד אין קץ, מ"ראש כל הדרגות" וכו'.

השמחה נובעת מגדולתה של המצוה עצמה: היא הרצון העליון, שלמעלה מחכמה; וחכמה עצמה היא "עדן", תענוג והשגה מופלאים עד אין קץ.

אך מ"מ נענש דוד ע"ז לפי שעדיין לא הגיע לתכלית השבח העיקר שבתורה ומצות ומעלתן העצמי [העצמיות] שהרי לא שבח אותן אלא בבחי' רצה"ע [רצון העליון] ב"ה המלוכש בהן.⁶⁰

אולם למרות זאת נענש דוד על כך, משום שעדיין לא הגיע לשבח העליון ביותר, לשבח העיקרי של התורה והמצוות ולמעלתן העצמית; שהרי הוא שיבח אותן רק מצד הרצון העליון, ית', המתלבש בהן.

ובכל זאת נענש דוד, משום שלא הגיע לשבח העליון ביותר של התורה והמצוות, למעלתן העצמית. הוא שיבח אותן רק מצד הרצון העליון המתלבש בהן.

אחוריים ופנים: רצון ותענוג

12 והנה הרצון הוא עדיין בבחי' מעלת ומדרגת חיצונית שלהם. וכמ"ש וראית את אחורי⁶¹ ופני לא יראו.

הרצון עדיין נמצא במדרגת המעלה והדרגה החיצונית שלהם, כמו שכתוב: "וראית את אחורי ופני לא יראו".

הרצון, גבוה ככל שיהיה, הוא עדיין המדרגה החיצונית של המצוות. ה' אמר למשה: "וראית את אחורי ופני לא יראו" — הרצון הוא ה"אחורי".

אבל פנימיותו ועיקרן הוא הוא עונג העליון ב"ה שהוא פנימית הרצון כידוע וע"ז נאמר אחור

אבל פנימיותו ועיקרן הוא התענוג העליון, ברוך הוא, שהוא פנימיות הרצון, כידוע. ועל כך נאמר: "אחורי"

הפנימיות והעיקר של המצוות הם התענוג העליון, שהוא פנימיות הרצון. הפסוק "אחור וקדם צרתני" מדבר על שתי המדרגות האלה.

וקדם צרתני⁶² ועד"מ מבשרי אחזה⁶³ שהתענוג הוא עיקר המכוון והרצון הולך אחר התענוג שמחמת שיש נחת רוח ותענוג לפניו לכך הוא רוצה וחפץ בכך.

"וקדם צרתני". וכמשל, "מבשרי אחזה": התענוג הוא עיקר הכוונה, והרצון הולך אחר התענוג; מפני שיש לפניו נחת רוח ותענוג, לכן הוא רוצה וחפץ בכך.

הניסיון האנושי — "מבשרי אחזה" — מלמד שהתענוג הוא המטרה האמיתית, והרצון בא בעקבותיו: אדם רוצה דבר מפני שהוא נהנה ממנו.

13 ולכן נקי הרצון בחי' אחוריים⁶⁴ ובחי' חיצונית לגבי העונג העליון ב"ה המלוכש בו וע"ז נאמר וראית

את אחורי ופני לא יראו⁶⁵ שאין פנימית העונג מתגלה כ"א בחי' הרצון בלבד

לכן הרצון נקרא בחינת אחוריים ובחינה חיצונית ביחס לתענוג העליון, ברוך הוא, המלוכש בו. ועל כך נאמר: "וראית את אחורי ופני לא יראו" — שכן פנימיות התענוג אינה מתגלה, אלא בחינת הרצון בלבד,

לכן הרצון נקרא "אחוריים" ו"חיצוניות" ביחס לתענוג שבתוכו. מה שמתגלה הוא הרצון; התענוג הפנימי נשאר נסתר, כפי שנאמר: "פני לא יראו".

כמו שאינו נראה ונגלה באדם לזולתו רק בחי' רצון בלבד כשמגלה לו רצונו להיות כך וכך.

כשם שאצל אדם, לזולתו נראה ומתגלה רק הרצון, כשהוא מגלה לו את רצונו שיהיה כך וכך.

כך גם אצל אדם: אחרים רואים רק את רצונו, כשהוא אומר להם מה הוא רוצה שייעשה.

אבל פנימית העונג המלוכש בו והמכוון מזה איזה עונג ונחת רוח לפניו מזה לא ניתן להתודע ולהגלות ועונג זה הוא המלוכש במצות שהן רצונו ית'.

אבל פנימיות התענוג המלוכשת בו, כלומר איזה תענוג ונחת רוח יש לו מכך, אינה ניתנת לידיעה ולהתגלות. ותענוג זה הוא המלוכש במצוות, שהן רצונו יתברך.

התענוג שיש לו מכך, הטעם הפנימי לרצונו, אינו מתגלה. זהו התענוג העליון הנסתר המלוכש במצוות, שהן רצונו של ה'.

14 וזהו אשר קדשנו במצותיו אשר מלשון באשרי כי אשורני^{66, 67, 68} שהוא לשון הילול ושבח והוא על

עוצם ריבוי התענוג שיש בזה

וזהו [פירוש] "אשר קידשנו במצותיו": "אשר" הוא מלשון "באשרי", כי אשורני, שהוא לשון של הילול ושבח; הדבר נובע מעוצמתו ומריבוי של התענוג שיש בכך,

בברכה על מצווה נאמר שה' הוא "אשר קידשנו". אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "אשר" על פי דברי לאה כשנולד אשר: "באשרי, כי אשורני" — ביטוי של שבח, המבטא את התענוג הרב שיש במצוות.

כדי להלל ולשבח מאד ובכחי זו נאמר באשר וטובל בשמן⁶⁹ רגלו שבכחי רגלו בלבד הוא מלוכש

בכחי שמן היא בחי ח"ע [חכמה עילאה]⁷⁰ כו':

עד כדי כך שאפשר להלל ולשבח אותו מאוד. ועל בחינה זו נאמר על אשר: "וטובל בשמן רגליו", שכן רק בבחינת "רגליו" הוא מלוכש בבחינת שמן, שהיא חכמה עילאה וכו'.

משה בירך את שבט אשר: "וטובל בשמן רגליו". השמן מסמל את החכמה העילאה; לכן רק המדרגה הנמוכה ביותר, ה"רגל", של התענוג הזה מלוכשת בחכמה, ואילו התענוג עצמו נעלה ממנה בהרבה.

15 ג והנה ההפרש שבין בחי אחוריים לבחי פנים מבשרי אחזה⁷¹ שבעורף אין בו התחלקות אברים שעור

א' מכסה את כולו.

3. והנה, ההבדל בין בחינת אחוריים לבחינת פנים הוא, כמאמר "מבשרי אחזה": בעורף אין חלוקה לאיברים, שכן עור אחד מכסה את כולו.

החלק השלישי נפתח בהצגת ההבדל בין "אחוריים" ל"פנים" בגוף האדם, על יסוד הפסוק "מבשרי אחזה": בעורף אין איברים מובחנים, ועור אחד מכסה את כולו.

משא"כ בבחי' פנים נראה ונגלה ציור התחלקות האיברים עינים לראות אזנים לשמוע כו' ותענוג שבבחי' ראייה הוא בחי' אחרת משמיעה כו'.

לעומת זאת, בפנים נראית ומתגלה צורת החלוקה לאיברים: עיניים לראות, אוזניים לשמוע וכו'; והתענוג שבראייה שונה מן התענוג שבשמיעה וכו'.

לעומת זאת, בפנים ניכרים איברים מובחנים, ולכל אחד מהם תפקיד משלו: עיניים לראות, אוזניים לשמוע. התענוג שבראייה שונה מאוד מן התענוג שבשמיעה.

כך הוא למעלה כביכול שבחי' רצון העליון ב"ה נק' בחי' אחוריים ואין בו שום התחלקות ולכך הרצון המלוּבש במצות כולל כל המצות בשוה שכולן הן בחי' רצונו ית'

כך הוא למעלה, כביכול: בחינת הרצון העליון יתברך נקראת בחינת אחוריים, ואין בה חלוקה כלל. לכן הרצון המלוּבש במצוות כולל את כל המצוות במידה שווה, שהרי כולן הן רצונו יתברך,

כך הוא למעלה: הרצון העליון הוא בחינת "אחוריים" ואין בו חלוקות, ולכן הוא נמצא במידה שווה בכל המצוות; כל אחת מהן אינה אלא רצונו של ה'.

והרי זה שבח א' לכולן אלא שהוא שבח גדול מאד כנ"ל שהרצון עליון הוא למעלה מהחכמה כו' ולכן יש כאן שבח אחד לכולן, אלא שהוא שבח גדול מאוד, כנזכר לעיל, שהרי הרצון העליון הוא למעלה מחכמה וכו'.

כך יש לכל המצוות שבח אחד, ואף שהוא שבח יחיד, הוא גדול מאוד, משום שהרצון הוא למעלה מחכמה.

ולכן נק' העונג והשמחה הנמשך מזה בשם זמירות כמו זמר שמנגנים ניגון א' היפה מאד הרבה פעמים כנ"ל.

לכן התענוג והשמחה הנמשכים מכך נקראים "זמירות", בדומה לניגון יפה מאוד שמנגנים פעמים רבות, כנזכר לעיל.

לכן השמחה הנובעת מכך נקראת "זמירות": כמו ניגון יפה אחד שחוזרים ומנגנים שוב ושוב, כך אותה שמחה קיימת בכל מצווה.

אבל העונג העליון ב"ה המלובש במצות יש לכל מצוה תענוג פרטי כי העונג היא פנימי⁷¹ [פנימיות / פנימית] המכוון המלובש ברצון ואין פנימית המכוון המלובש ברצון מצוה זו מלובש ברצון מצוה אחרת כי לכל מצוה יש כוונה אחרת כנודע.

אבל התענוג העליון יתברך המלובש במצוות הוא פרטי בכל מצווה. שכן התענוג הוא פנימיות הכוונה המלובשת ברצון, ופנימיות הכוונה המלובשת ברצון של מצווה זו אינה מלובשת ברצון של מצווה אחרת, מפני שלכל מצווה כוונה אחרת, כידוע.

התענוג העליון, לעומת זאת, שונה בכל מצווה. התענוג הוא הכוונה הפנימית שבתוך הרצון, ולכל מצווה כוונה משלה, ולכן בכל אחת מהן יש תענוג פרטי משלה.

16 וכמו עד"מ בפנים הרי התענוג שבראי⁷² [שבראיה] המלובש בעינים אינו דומה כלל להתענוג שבשמיעה שבאזניים וכן תענוג שבטעמים חיך אוכל יטעם⁷² כו' כל מין תענוג הוא מהות אחר.

וכמו למשל, בפנים, התענוג שבמראה, המלובש בעיניים, אינו דומה כלל לתענוג שבשמיעה, שבאזניים; וכן התענוג שבטעמים — "החיך טועם את האוכל" וכו': כל סוג של תענוג הוא מהות אחרת.

בפנים לכל חוש יש תענוג משלו: תענוג הראייה שונה לחלוטין מתענוג השמיעה, וגם הטעם — "החיך טועם את האוכל" — הוא סוג אחר של תענוג. כל סוג של תענוג הוא דבר אחר.

כך בחינת עונג העליון הנמשך ומתגלה ע"י המצות בציצית תענוג מיוחד ומשונה מהתענוג שבמצוה אחרת וכן בתפילין כו' ובכל המצות.

כך גם בתענוג העליון הנמשך ומתגלה באמצעות המצוות: בציצית יש תענוג מיוחד, השונה מן התענוג שבמצוה אחרת, וכן בתפילין כו' ובכל המצוות.

כך גם התענוג העליון שמתגלה באמצעות המצוות שונה ממצווה למצווה: בציצית יש תענוג מסוים, בתפילין תענוג אחר, וכך בכל המצוות.

ולא כמו מעלת הרצון שהוא מדרגה אחת לכולן (ועמ"ש בד"ה ראו כי^{73,74} ה' נתן לכם השבת בפי דרכיה דרכי נועם)⁷⁵,

וזה שונה ממדרגת הרצון, שהיא מדרגה אחת לכולן (וראו מה שכתוב במאמר המתחיל "ראו כי ה' נתן לכם את השבת", בביאור "דרכיה דרכי נועם").

לעומת זאת, הרצון הוא אותו רצון בכל המצוות. ההערה שבסוגריים מפנה למאמר "ראו כי ה' נתן לכם את השבת" שבפרשת בשלח, המסביר מדוע התורה והמצוות נקראות "דרכים", על פי הפסוק "דרכיה דרכי נועם".

ולכן במ"ת [במתן תורה] דכתיב פנים בפנים דבר⁷⁶ ה' שהי' [שהיה] גילוי בחי' פנים עליונים שהוא עונג העליון ב"ה המלוכש בתורה ומצות.

ולכן, בשעת מתן תורה, שעליו נאמר "פנים בפנים דיבר הוי'", הייתה התגלות של הפנים העליונות — התענוג העליון, ברוך הוא, המלוכש בתורה ובמצוות.

בסיני דיבר ה' "פנים בפנים": ה"פנים" העליונות, התענוג שבתורה ובמצוות, התגלו.

הנה אמרז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] על כל דבור פרח נשמתן⁷⁷ לפי שבכל דבור מעשרת הדברות הי' [היה] גילוי עונג פרטי המלוכש בדיבור זה בלבד שאינו דומה לגילוי העונג שבדיבור השני והגורם לזה שזכו ישראל לכך במ"ת [במתן תורה]

והנה, אמרו חז"ל: "על כל דיבור ודיבור פרח נשמתן", משום שבכל אחד מעשרת הדיברות התגלה תענוג פרטי, המלוכש בדיבור זה בלבד, שאינו דומה להתגלות התענוג שבדיבור השני. ומה גרם לכך שישראל זכו לזה במתן תורה

לכן אמרו חז"ל שבכל אחד מעשרת הדיברות פרח נשמתם של בני ישראל: כל דיבור גילה תענוג ייחודי משלו, השונה מן התענוג שבדיבור הבא. בהמשך מוסבר מה זיכה את ישראל בכך.

היינו משום דכתיב פנים בפנים, שגם מלמטה למעלה היה בבחי' גילוי הפנימיות ולא בבחי' אחוריים כי גם בתשוקה וכלות הנפש שממטה למעלה יש ב' בחי' הא' כמ"ש מי לי בשמים⁷⁸ ועמך לא חפצתי בארץ.

הוא משום שנאמר "פנים בפנים": גם מלמטה למעלה הייתה התגלות של הפנימיות, ולא בבחינת אחוריים. שכן גם בכיסופים ובכלות הנפש שמלמטה למעלה יש שתי בחינות. הראשונה היא ככתוב: "מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי בארץ":

"פנים בפנים" פירושו שגם בני ישראל, מלמטה, עמדו בהתגלות פנימיותם ולא בבחינת "אחור". גם בכיסופי הנשמה לה' יש שתי בחינות, והראשונה מתבטאת בפסוק "מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי בארץ".

דהיינו שמבטל רצונו וחפצו המלוכש בגוף ונפש הבהמית ורוצה לדבקה בו ית' בתשוקה וצמאון כו'. כלומר, הוא מבטל את רצונו ואת חפצו המלוכשים בגוף ובנפש הבהמית, ורוצה לדבוק בו יתברך בכיסופים ובצמאון כו'.

בבחינה הראשונה הזאת האדם מניח בצד את רצונות הגוף והנפש הבהמית, וכוסף וצמא לדבוק בה'.

אך מ"מ רצון זה ותשוקה זו היא בחי' אחוריים שהרי עדיין נפשו האלקית מלוכשת בגוף ונהי"ב [ונפש הבהמית] בתענוגות בני אדם אלא שרוצה לצאת מהם ומסכים בהסכמה אמיתית שתתפשט האהבה מלבושיה שבנוגה לדבקה באלקים חיים.

אולם בכל זאת, רצון וכיסופים אלה הם בבחינת אחוריים, שהרי נפשו האלקית עדיין מלוכשת בגוף ובנפש הבהמית, בתענוגות בני אדם; אלא שהוא רוצה לצאת מהם ומסכים באמת שהאהבה תתפשט מלבושיה שב[קליפת] נוגה, כדי לדבוק באלקים חיים.

ובכל זאת, הכיסופים האלה עדיין בבחינת "אחור", שכן הנפש האלקית עדיין מלוכשת בגוף ובנפש הבהמית ובתענוגותיהם. הוא רוצה באמת לצאת מהם ומסכים שהאהבה תסיר את לבושיה שבקליפת נוגה — תחום הדברים בעולם שאינם קדושים ואינם אסורים — כדי לדבוק באלקים חיים.

אך עדיין לא נתפשטה האהבה עד שתחפץ בקרבת אלקים בשמחה וטוב לבב מרוב כל ולהתענג על⁷⁹ ה' אהבה בתענוגים⁸⁰ ממש שזהו בחי' ה' וכמ"ש כלה שארי ולבבי⁸¹ כו'

אך האהבה עדיין לא התפשטה עד כדי כך שתתקוק לקרבת אלקים בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, ולהתענג על ה' באהבה בתענוגים ממש. זוהי הבחינה השנייה, וכמו שכתוב: "כלה שארי ולבבי" וכו'.

האהבה שלו עדיין לא הגיעה לידי תשוקה לקרבת ה' בשמחה ובטוב לבב, ולהתענג בו כפי שמתענגים על אדם אהוב — "אהבה בתענוגים". זהו השלב השני, שעליו אומר הפסוק: "כלה שארי ולבבי".

והיא בחי' ומעלה יתירה שמחה ותענוג בה' ממש והיא שמחה של מצוה ונשמח בדברי תורתך⁸² וב מצותיך לעולם ועד

זוהי בחינה נעלית ומעלה יתירה: שמחה ותענוג בה' ממש. זו שמחה של מצווה: "ונשמח בדברי תורתך ובמצוותיך לעולם ועד",

הבחינה השנייה נעלית יותר: שמחה ותענוג ממש בה'. זוהי שמחה של מצווה, שעליה נאמר בתפילת ערבית: "ונשמח בדברי תורתך ובמצוותיך לעולם ועד".

כי הם חיינו כו' ובחי' זו ה' היא בחי' גילוי פנימית וז"ש [וזהו שכתוב] פנים בפנים דבר ה'.

"כי הם חיינו" וכו'. הבחינה השנייה הזאת היא גילוי פנימיות. וזהו שנאמר: "פנים בפנים דיבר ה'":

התפילה ממשיכה: "כי הם חיינו". הבחינה השנייה הזאת היא גילוי הפנימיות מלמטה, וזוהי משמעות הפסוק "פנים בפנים דיבר ה'".

כלומר שהיו חיבור והתקשרות בחי' פנים עליונים בבחי' פנים התחתונים שהי' [שהיה] התלבשות עונג העליון ב"ה שהוא הוא פנימי' [פנימיות / פנימית] הרצון בבחי' עונג התחתון שממטה למעלה כלה שארי ולבבי כו'

כלומר, היה חיבור והתקשרות בין הפנים העליונים ובין הפנים התחתונים: התענוג העליון, ברוך הוא, שהוא פנימיות הרצון ממש, התלבש בתענוג התחתון העולה מלמטה למעלה — "כלה שארי ולבבי" וכו',

"פנים בפנים" פירושו שהפנים העליונים התחברו עם הפנים התחתונים: התענוג של ה', שהוא פנימיות רצונו, נכנס לתוך תענוגם של ישראל בו — התענוג המתבטא במילים "כלה שארי ולבבי".

בבחי' פנימי' [פנימיות / פנימית] האהבה בתענוגים להתענג על ה' ממש שעיי"כ [שעל ידי כך] זכו והשיגו העונג העליון ב"ה המלוכש בכל מצוה עונג פרטי.⁸³

בבחינת פנימיות האהבה בתענוגים, להתענג על ה' ממש. ובכך זכו והשיגו את התענוג העליון, ברוך הוא, המתלבש בכל מצווה כתענוג פרטי.

מכיוון שהאהבה שלהם הייתה פנימית, "אהבה בתענוגים", הם יכלו לקבל את התענוג העליון המתלבש בכל מצווה, כאשר לכל מצווה התענוג הפרטי שלה.

קטע 4 • 17-20

עונשו של דוד ומשמעות "ואהיה"

17 ולכן על כל דבור ודבור פרחה נשמתן. וזהו שנענש דוד המלך ע"ה [עליו השלום] על שלא שיבח את התורה רק בבחי' זמירות שהוא מצד בחי' אחריים של המצות

ולכן, בכל דיבור ודיבור פרחה נשמתם. וזהו [הטעם] לכך שדוד המלך, עליו השלום, נענש: הוא שיבח את התורה רק כ"זמירות", בבחינת האחריים של המצוות,

לכן פרחה נשמתם בכל דיבור ודיבור: כל דיבור חשף תענוג פנימי מובחן. וזוהי גם הסיבה שדוד נענש: הוא שיבח את התורה רק כ"זמירות", השייכות ל"אחריים" של המצוות — לרצון.

ולא שיבח את התורה בבחי' זו הפנימי' [הפנימיות / הפנימית] שהיא מעלתן העקרית העצמית, ולכן העונש היה ג"כ מדה כנגד מדה ששכח מעלת התורה שהיא בבחי' פנים כי

ולא שיבח את התורה בבחינתה הפנימית, שהיא מעלתן העיקרית והעצמית. לכן גם העונש היה מידה כנגד מידה: הוא שכח את מעלת התורה, שהיא בבחינת פנים. כי

הוא לא שיבח את ממדה הפנימי של התורה, את מעלתה העצמית. לכן נענש מידה כנגד מידה: הוא שכח דין המבטא את בחינת ה"פנים" של התורה.

הנה לכך נאמר בכתף ישאו⁸⁴ שהלויים היו נושאי הארון והיו כתפיהם לחוץ ופניהם כנגד הארון זה כנגד זה

לכן נאמר: "בכתף ישאו". הלויים נשאו את הארון, כתפיהם היו כלפי חוץ ופניהם אל הארון, זה מול זה.

את הארון היה צריך לשאת על הכתף: הלויים שנשאו אותו הפנו את כתפיהם כלפי חוץ ואת פניהם אל הארון, כך שהם והארון היו זה מול זה.

והיינו לפי שצ"ל בחיי פנים בפנים כנ"ל וגם הלוחות שבארון היי [היה] בבחי' פנים לכל צד שהלוחות היו כתובים משני עבריהם⁸⁵ שלכל עבר לא נראה

וזה מפני שצריכה להיות בחינת פנים בפנים, כנזכר לעיל. גם הלוחות שבארון היו בבחינת פנים מכל צד: הלוחות היו כתובים משני עבריהם, כך שמכל צד לא נראה

הדבר נדרש משום שהקשר צריך להיות "פנים בפנים". גם הלוחות שבתוך הארון היו כולם בבחינת "פנים": הם היו כתובים משני צדדיהם, כך שמכל צד נראה רק הצד הקדמי.

רק בחיי הפנים והוא נענש ששכח זה ונשאו בפרות על העגלה ומה שנענש שנפל בבחי' שכחה היא בחי' אחוריים [עמ"ש פ' תצוה סד"ה זכור כו'⁸⁶]

אלא בחינת הפנים. הוא נענש על ששכח זאת, ונשאו את הארון בפרות על העגלה. ומה שנענש בכך שנפל בבחינת שכחה, שהיא בחינת אחוריים [ראו מה שכתוב בפרשת תצוה, בסוף המאמר המתחיל "זכור" וכו',

דוד שכח זאת, והארון נישא בפרות על עגלה. גם העובדה שנפל לשכחה מתאימה לכך, שכן שכחה היא בחינת "אחוריים"; ההערה שבסוגריים מפנה למאמר על "זכור... אל תשכח" בפרשת תצוה.

לא תשכח] היינו מדה כנגד מדה שלפי שלא שיבח את התורה בבחי' פנים אלא בבחי' אחוריים שכח מעלת הלוחות שהיו בבחי' פנים ונפל לבחי' שכחה היא בחי' אחוריים.

"לא תשכח", הרי זה מידה כנגד מידה: משום שהוא שיבח את התורה לא בבחינת פנים אלא בבחינת אחוריים, הוא שכח את מעלת הלוחות שהיו בבחינת פנים, ונפל לבחינת שכחה, שהיא בחינת אחוריים.

הדבר היה מידה כנגד מידה: מכיוון שהוא שיבח את התורה רק בבחינת "אחוריים", הוא שכח את בחינת ה"פנים" של הלוחות ונפל לשכחה, שהיא בחינת "אחוריים".

18 ובוזה יובן מ"ש ואהיה שעשועים⁸⁷ כי בחי' שעשועים הן הן בחי' גילויי בחי' פנימי [פנימיות / פנימית] דהיינו בחי' עונג העליון המלוכש במצות

כך יובן הכתוב: "ואהיה שעשועים": השעשועים הם גילויי הפנימיות, כלומר התענוג העליון המלוכש במצוות,

כך מתבאר הכתוב "ואהיה שעשועים": "שעשועים" הם גילויי הפנימיות — התענוג העליון המלוכש במצוות.

שהיא פנימית הרצון משא"כ בחי' זמירות הן בחי' אחוריים שהוא הרצון כנ"ל [ועמ"ש עוד מענין זה ע"פ ויהי מקץ שנתים ימים ובאגה"ק [ובאגרת הקודש] קרוב לסופו ד"ה דוד זמירות קרית להו].

שהיא פנימיות הרצון; ואילו "זמירות" הן בחינת אחוריים, כלומר הרצון עצמו, כפי שהוזכר לעיל [וראו עוד בעניין זה על הפסוק "ויהי מקץ שנתים ימים", ובאגרת הקודש, סמוך לסופה, במאמר המתחיל "דוד זמירות קרית להו"].

התענוג הוא הפנימיות של הרצון, ואילו "זמירות" שייכות ל"אחוריים" — לרצון עצמו. ההערה שבסוגריים מפנה למאמר "ויהי מקץ שנתים ימים" ולמאמר "דוד זמירות קרית להו", שהטקסט מציין כי הוא סמוך לסוף איגרת הקודש; במהדורות התניא כיום הוא נדפס בקונטרס אחרון.

אך הנה ואהיה כתיב לשון הוה והיינו שצריך להמשיך גילוי והתהוות בחי' השעשועים. דבאתאדל"ת תליא מילתא.⁸⁸

אולם נאמר "ואהיה" בלשון הוה. כלומר, יש להמשיך את הגילוי ואת התהוות השעשועים; שהרי הדבר תלוי באתערותא דלתתא.

בפסוק נאמר "ואהיה", צורה המבטאת הויה מתמשכת ולא דבר שהיה פעם. יש להמשיך את השעשועים ולהביאם לידי התהוות שוב ושוב, והדבר תלוי באתערותא דלתתא — בעבודתו של האדם עצמו.

19 וזהו יום יום דהיינו בחי' ק"ש [קריאת שמע] שאומרים דבר יום ביומו כי בכל יום נעשה בריה חדשה.

וזהו "יום יום": כלומר, קריאת שמע שאומרים "דבר יום ביומו", שכן בכל יום מתהווה בריאה חדשה.

"יום יום" רומז לקריאת שמע, שנאמרת בכל יום, משום שבכל יום העולם נברא מחדש.

וע"כ בכל יום צריך לקרות ק"ש [קריאת שמע] ולמסור נפשו באחד בכל יום ואהבת בחי' תענוג כו' ועי"ז גורם ירידת התענוג עליון שעשוע שבעצמותו שיתלבש בתורה וזהו אני תורתך שעשעתי.⁸⁹

לכן בכל יום צריך לקרוא קריאת שמע ולמסור את נפשו באמירת "אחד"; לאחר מכן בא "ואהבת", בחינת תענוג וכו'. בכך הוא גורם לתענוג העליון לרדת — לשעשוע המצוי בעצמותו — ולהתלבש בתורה. וזהו "אני תורתך שעשעתי".

לכן בכל יום צריך לומר קריאת שמע ולהיות מוכן למסור את נפשו באמירת "אחד"; לאחר מכן בא "ואהבת", אהבה מתוך תענוג. כך נמשך התענוג העליון, התענוג שבעצמותו של ה', ומתלבש בתורה, כפי שנאמר: "אני תורתך שעשעתי".

שעשעתי הוא פועל יוצא שממשיך השעשועים בהתורה והיינו ע"י אני אותיות אין⁹⁰ פי' בחינת ביטול היש שעושה מאני אין

"שעשעתי" הוא פועל יוצא: הוא ממשיך את השעשועים אל התורה. הדבר נעשה באמצעות "אני", שאותיותיה הן "אין"; כלומר, בחינת ביטול היש, שבה האדם עושה את ה"אני" שלו ל"אין".

אדמו"ר הזקן מפרש את "שעשעתי" כפועל יוצא: האדם ממשיך תענוג אל התורה. הדבר נעשה באמצעות "אני", שאותיותיה הן "אין"; כשהאדם הופך את ה"אני" שלו ל"אין", הוא מניח בצד את תחושת העצמיות שלו.

והיינו שגם בלימוד התורה לא יהי' [יהיה] בבחי' יש אלא בביטול היש כמ"ש בכל נפשך⁹¹ סמוך לודברת
בם⁹² כו' ועי' גורם למעלה להמשיך מהיש לאין

כלומר, גם בלימוד התורה אין האדם צריך להיות בבחינת יש, אלא בביטול היש, ככתוב: "בכל נפשך", בסמוך
ל"ודברת בם" וכו'. בכך הוא גורם למעלה להמשכה מן היש אל האין:

גם בלימוד התורה אדם אינו צריך לחוש את עצמו כמ"ש, אלא להיות בביטול היש. משום כך "בכל נפשך" סמוך ל"ודברת בם", הציווי
ללמוד תורה. הביטול שלמטה גורם למעלה להמשכה מן היש אל האין.

דהיינו מיש האמיתי שעשועים העצמיים⁹³ יומשך הארה בחכמה שהיא בחי' אין ממש [והוא ג"כ
ההמשכה מבחי' אני בבחי' אין עי' [עיין] בע"ח [בעץ חיים] שער השתלשלות הי"ס [הי' ספירות] דרך העגולים
במה"ב [במהדורא בתרא]⁹⁴ פ"ב [פרק ב'] בענין אני ואין.

כלומר, מן היש האמיתי, השעשועים העצמיים, נמשכת הארה אל חכמה, שהיא בחינת אין ממש [וזוהי גם ההמשכה
מבחינת "אני" לבחינת "אין"]; ראו בעץ חיים, שער השתלשלות הי"ס, דרך העגולים, במהדורה בתרא, פרק ב,
בענין אני ואין.

מן היש האמיתי, השעשועים העצמיים של ה', נמשכת הארה אל חכמה, הנקראת "אין". ההערה שבסוגריים מפנה לדיון בעץ חיים בעניין אני
ואין; לפי הערת קה"ת, השער המצוין הוא שער סדר האצילות.

20 ובמאורי אור [ובמאורי אור] אות א' ססעי' [סוף סעיף] ס"ד מל' דא"ק [דאדם קדמון] נקי' אני מתלבשת ברדלי' [ברישא
דלא אתידע] נקרא אין עכ"ל [עד כאן לשונו]⁹⁵ ועי' מענין ואהי' [ואהיה] בזהר ויקהל דרייז ע"א⁹⁶ והייתי לא
כתיב

ובמאורי אור, אות א', בסוף סעיף ס"ד: "מלכות דא"ק נקראת אני; [כאשר] היא מתלבשת ברדלי' (רישא דלא
אתידע), היא נקראת אין". עד כאן לשונו. ולענין "ואהיה", ראו בזהר, ויקהל, דף רי"ז ע"א: "לא כתוב 'והייתי',

מאורי אור, מילון למונחים קבליים, אומר שמלכות דאדם קדמון נקראת "אני", וכשהיא מתלבשת ב"ראש שאינו נודע" (רדלי') היא נקראת
"אין": דוגמה למעבר מ"אני" ל"אין". הוזהר בפרשת ויקהל מציין שלא כתוב "והייתי", אלא "ואהיה".

אלא ואהיה כו' ור"פ שמיני דלי' ע"ב ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם^{97,98} ובפ' אחרי דס"ה ע"ב⁹⁹ וסימן
ואהיה¹⁰⁰ כו' ודסי' ע"ב]:¹⁰¹

אלא 'ואהיה' וכו'; וכן בתחילת פרשת שמיני, דף ל"ה ע"ב, וברמ"ז שם; ובפרשת אחרי, דף ס"ה ע"ב: "וסימן:
ואהיה" וכו'; ובדף ס"ז ע"ב].

הוזהר, ומפרשו הרמ"ז, דורשים גם הם את "ואהיה" שבפסוק זה בפרשת שמיני ובפרשת אחרי. הפניות אלה תומכות בהבנת "ואהיה"
כתענוג המתחדש תמיד.

קטע 5 • 211-23

”משחקת לפניו בכל עת”

21 ד משחקת לפניו בכל עת. הנה יש כ”ח עתים י”ד לטובה כו’ וא’ מהם עת לחבק ועת לרחוק¹⁰² מחבק פיי

שיש לפעמים עת רצון למעלה שנעשה בחיי חיבוק

4. ”משחקת לפניו בכל עת”. והנה יש עשרים ושמונה עתים, ארבעה עשר לטובה וכו’, ואחת מהן היא ”עת לחבק ועת לרחוק מחבק”. פירוש הדבר הוא שלפעמים יש עת רצון למעלה, שבה מתרחשת בחינת חיבוק

החלק הרביעי מסביר את הפסוק ”משחקת לפניו בכל עת”. קהלת מונה עשרים ושמונה עתים, ארבעה עשר מהם לטובה, וביניהם ”עת לחבק ועת לרחוק מחבק”; לפעמים יש עת רצון למעלה, שבה מתרחש חיבוק.

כנ”י [כנסת ישראל] מקור הנשמות עם הקב”ה כאדם החובק את חברו מאחוריו שלא ילך מפניו כך כביכול הקב”ה מחבק כנ”י [כנסת ישראל] כמ”ש אהבתי אתכם אמר¹⁰³ ה’ ואהבתו לא תסור ממנו לעולמים שלא להיות האדם בבחי’ נפרד ממנו ח”ו [חס ושלום].

של כנסת ישראל, מקור הנשמות, עם הקדוש ברוך הוא. הדבר דומה לאדם המחבק את חברו מאחור כדי שלא ילך ממנו; כך, כביכול, הקדוש ברוך הוא מחבק את כנסת ישראל, כפי שנאמר: ”אהבתי אתכם, אמר הוי”ו”, ואהבתו לא תסור מאיתנו לעולם, כדי שהאדם לא יהיה בבחינת נפרד ממנו, חס ושלום.

החיבוק הוא בין ה’ לכנסת ישראל, המקור הכללי של כל נשמות ישראל. כשם שאדם מחבק חבר מאחור כדי למנוע ממנו ללכת, כך ה’ מחזיק את ישראל קרוב אליו, כפי שנאמר: ”אהבתי אתכם, אמר הוי”ו”, כדי שאף יהודי לא יהיה נפרד ממנו.

22 וכמו שהיה במ”ת [במתן תורה] פנים בפנים דבר¹⁰⁴ ה’ עמכם שגם ממטה למעלה היה הכל בבחי’ פנים

שאפילו האחוריים נכללו בבחי’ פנים ונעשה הכל בבחי’ פנים

וכפי שהיה במתן תורה, ”פנים בפנים דיבר ה’ עמכם”: גם מלמטה למעלה היה הכול בבחינת פנים; אפילו האחוריים נכללו בבחינת פנים, והכול נעשה בבחינת פנים,

במעמד הר סיני נאמר ”פנים בפנים דיבר ה’ עמכם”: גם מלמטה הכול היה בבחינת ”פנים”, ואפילו ה”אחוריים” נכללו ב”פנים”.

דהיינו שגם נפש הבהמית אתהפכא כו’ וכמ”ש בכל לבבך בשני יצריך¹⁰⁵ כו’ וזהו ימין ה’ עושה חיל [וע’ בע”ח [בעץ חיים] שער עשרים פ”ב [פרק ב’] דב’ פעמים כ”ד

כלומר, גם נפש הבהמית התהפכה, כפי שנאמר ”בכל לבבך” — בשני יצריך. וזהו י”מין ה’ עושה חיל” [ראו גם בעץ חיים, שער עשרים, פרק ב: פעמיים עשרים וארבע

גם נפש הבהמית התהפכה, כפי שחכמינו מפרשים את ”בכל לבבך” — בשני יצריך, הטוב והרע. זהו י”מין ה’ עושה חיל”; ההערה שבסוגריים מרובעים פותחת הפניה לעץ חיים בעניין המילה ”חיל”.

אותיות שיש בפסוק בשכמל"ו [ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד] דק"ש [דקריאת שמע] שחרית וערבית זהו ענין חיל ולכן נקרא כנס"י [כנסת ישראל] אשת חיל¹⁰⁶ ועמ"ש ע"פ ושמתי כדכד¹⁰⁷ וענין בשכמל"ו [ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד] היינו קבלת עול מלכות שמים וביטול היש וזהו ימין ה' עושה חיל].

האותיות שבפסוק "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", הנאמר בקריאת שמע של שחרית ושל ערבית, הן עניין החיל; ולכן כנסת ישראל נקראת "אשת חיל". ראו גם מה שנכתב על הפסוק "ושמתי כדכד". משמעות הפסוק "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" היא קבלת עול מלכות שמים וביטול היש, וזהו "ימין ה' עושה חיל".

בפסוק "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" יש עשרים וארבע אותיות; אמירתו בקריאת שמע של שחרית ושל ערבית מביאה אותן למניין ארבעים ושמנונה, שהוא הגימטרייה של "חיל". לכן כנסת ישראל נקראת "אשת חיל". מכיוון שפסוק זה מבטא קבלת עול מלכות שמים וביטול היש, זהו ה"חיל" של ימינו של ה'.

אמנם בגלות הוא בחי' עת לרחוק מחבק כשאינן עת רצון אזי רחוק מלחבק ואזי אין עומדים כנס"י [כנסת ישראל] עם הקב"ה פנים בפנים דהיינו שאין דביקות הנפש באלקים חיים בבחי' פנים ממש ע"ד כלה שארי ולבבי¹⁰⁸ כו'

אולם בגלות זו בחינת "עת לרחוק מחבק": כשאין עת רצון, יש ריחוק מחיבוק, ואז כנסת ישראל אינה עומדת עם הקדוש ברוך הוא פנים בפנים. כלומר, אין דבקות של הנפש באלקים חיים בבחינת פנים ממש, בדומה ל"כלה שארי ולבבי",

בגלות, לעומת זאת, זו בחינת "עת לרחוק מחבק". כשאין עת רצון, כנסת ישראל אינה עומדת עם ה' פנים בפנים: ההתקשרות של האדם לה' אינה אהבה פנימית כזו המתבטאת ב"כלה שארי ולבבי".

ויש לו תענוג במילי דעלמא הגם שיש לו רצון לה' הוא רק בחי' אחוריים [אחוריים] כנ"ל שהרצון נק' אחוריים והתענוג הוא בחינת פנים כו'

ויש לו תענוג בענייני העולם. אף שיש לו רצון לה', זו רק בחינת אחוריים, כפי שהוסבר לעיל: הרצון נקרא אחוריים, ואילו התענוג הוא בחינת פנים.

הוא עדיין נהנה מענייני העולם, ולכן גם רצונו לה' הוא רק בבחינת "אחוריים" — רצון בלי תענוג. כפי שהוסבר לעיל, הרצון הוא ה"אחוריים" והתענוג הוא ה"פנים".

וז"ש [וזהו שכתוב] למה תשיב ירך וימינך¹⁰⁹ מקרב חיקך כלה חיקך קרי וחוקך כתיב וחוקך היינו התורה וזהו שנאמר: "למה תשיב ירך וימינך, מקרב חוקך כלה". המילה "חיקך" נקראת כך, אך נכתבת "חוקך"; ו"חוקך" הוא התורה,

בבקשתו של בעל התהילים, "למה תשיב ירך וימינך, מקרב חוקך כלה", המילה נכתבת "חוקך" ונקראת "חיקך". אדמו"ר הזקן מחבר בין שתי המשמעותות: ה"חיק" של ה' הוא ה"חוק" שלו, התורה.

שהיא חוקת ה' והוא בקשת כנס"י [כנסת ישראל] שיתגלה ימינו ית' ולא יהי [יהיה] גנוז ונעלם בחוקו ומכלל זה אתה שומע שיש עתים שהימין גנוז ונעלם בחוקו

שהיא חוקת ה'. זו בקשתה של כנסת ישראל: שימינו יתברך תתגלה ולא תהיה גנוזה ומכוסה בחוקו. מכאן אפשר להבין שיש זמנים שבהם הימין גנוז ומכוסה בחוקו.

כנסת ישראל מבקשת שימינו של ה', מידת חסדו, תתגלה ולא תישאר גנוזה בתורה. מעצם הבקשה משתמע שלעתים היא אכן גנוזה בה.

והיינו ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] אור שנברא ביום ראשון¹¹⁰ היה אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו.¹¹¹

וזה דומה לדברי חז"ל: "האור שנברא ביום הראשון, אדם היה צופה בו מסוף העולם ועד סופו".

התלמוד אומר שהאור שנברא ביום הראשון של הבריאה אפשר לאדם לראות מסוף העולם ועד סופו.

ראה שאין העולם כדאי לו גנוז לצדיקים. והיכן גנוז היינו בתורה¹¹² ועיי' [ועיין] בזהר פ' תרומה (דקמ"ט א')

הוא ראה שהעולם אינו ראוי לו, [ו]גנוז אותו לצדיקים. "והיכן גנוז אותו? בתורה. ועיינו בזהר, פרשת תרומה (דף קמ"ט ע"א).

ה' ראה שהעולם אינו ראוי לאור הזה, וגנוז אותו לצדיקים. הוא גנוז בתורה, כפי שנאמר בזהר על פרשת תרומה.

וזהו ענין שהימין שהוא חסד¹¹³ עליון¹¹⁴ שהוא בחי' נהורא קדמאה הוא גנוז בקרב חוקו הוא התורה

וזהו פירוש הדבר: היד הימנית, שהיא חסד עליון, בחינת האור הקדום, גנוזה בתוך חוקו, שהיא התורה.

"היד הימנית" היא החסד העליון, "האור הקדום" של היום הראשון, והוא גנוז בתוך "חוקו" של ה' — התורה.

(ומזה מובן המעשה דאיתא בזהר¹¹⁵ סוף ח"ג [חלק ג'] דף ש"ה [שיר המעלות] ע"א שאמר ר' [רבי] אלעזר ואנא חמינא כו' כי הוא היה יכול שיתגלה לו ע"י התורה בחי' אור ההוא הגנוז בו שאדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו וע"כ אמר אנא חמינא ממש)

(ומכאן מובן הסיפור המובא בזהר, בסוף חלק ג', דף ש"ה ע"א, שרבי אלעזר אמר: "ואנא חמינא" וכו': שכן האור ההוא, הגנוז בתורה, היה יכול להתגלות לו באמצעות התורה; באמצעותו יכול אדם לצפות מסוף העולם ועד סופו, ולכן אמר: "ואנא חמינא" — ראיתי ממש.)

כך מתבארים דברי רבי אלעזר בזהר, "ואנא חמינא": באמצעות התורה התגלה לו האור הגנוז, שבאמצעותו אפשר לראות מסוף העולם ועד סופו, ולכן היה לומר "ראיתי" ממש.

וז"ש [וזהו שכתוב] ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל¹¹⁶ כי תמיד יצוה ה' עלינו חסדו וימין ה' נטוי [נטויה] עלינו

וזהו שכתוב: "ימין ה' רוממה, ימין ה' עושה חיל", שכן ה' מצווה עלינו תמיד את חסדו, וימין ה' נטויה עלינו;

בתהלים נאמר: "ימין ה' רוממה, ימין ה' עושה חיל". חסדו של ה' מופנה אלינו תמיד, וימינו נטויה עלינו תמיד.

רק לפעמים היא רוממה מנפש האדם רק היא גנוזה בתורה ולפעמים יורדת ונמשכת למטה בנפש האדם ואזי היא עושה חיל

אלא שלפעמים היא רוממה מעל נפש האדם, והיא גנוזה בתורה בלבד; ולפעמים היא יורדת ונמשכת למטה, אל תוך נפש האדם, ואז היא "עושה חיל".

לפעמים היא "רוממה", גבוהה מכדי להאיר בנפש האדם, ונשארת גנוזה בתורה; ובפעמים אחרות היא יורדת אל הנפש, ואז היא "עושה חיל".

ולכן אמר הכתוב וימינך מקרב חיקך כלה כלומר שלא תהא מלובשת ומתעלמת¹¹⁷ בתורה להיות גנוזה שם רק תוציאנה מקרב חיקך מהעולם אל הגילוי להיות גילוי ימין וחסד ה' היא האהבה תקועה בנפש האדם

ולכן נאמר בפסוק: "וימינך מקרב חיקך כלה"; כלומר, שלא תהיה מלובשת בתורה ומוסתרת בה, גנוזה שם, אלא תוציא אותה מקרב חיקך, מן ההעלם אל הגילוי, כדי שתתגלה ימין ה' וחסדו — האהבה הנטועה בנפש האדם.

הבקשה "וימינך מקרב חיקך כלה" היא שחסדו של ה' לא יישאר גנוז בתורה, אלא ייצא אל הגילוי כאהבה הנטועה בנפש האדם.

והנה בכל עת ועת בין בבחי' עת לחבק בין בבחי' עת לרחוק מחבק נאמר על התורה משחקת,

והנה, בכל עת ועת, בין בבחינת "עת לחבק" ובין בבחינת "עת לרחוק מחבק", נאמר על התורה שהיא "משחקת",

בכל עת, בין ב"עת לחבק" ובין ב"עת לרחוק מחבק", התורה מתוארת כ"משחקת" לפני ה'.

והענין כי הנה בחי' שחוק היא בחי' ביטול היש לאין וכמ"ש צחוק עשה לי¹¹⁸ אלהים פי'

והעניין הוא ששחוק הוא בחינת ביטול היש לאין, כמו שכתוב: "צחוק עשה לי אלקים". פירוש הדברים:

שחוק הוא ביטול היש — ה"משהו" — לאין, ל"לא-כלום". דברי שרה, "צחוק עשה לי אלקים", מצביעים על כך.

כי שם אלקים המעלים ומסתיר אור אי"ס ב"ה להיות נראה העולם ליש ודבר נפרד כו' ושלא יבטל במציאות כו' כמו זיו השמש בשמש כו'

שם אלקים, המסתיר ומעלים את אור אין סוף, ברוך הוא, כדי שהעולם יראה כיש וכדבר נפרד וכו', ושלא יתבטל במציאות וכו', כמו זיו השמש בתוך השמש וכו',

שם אלקים מסתיר את אור אין סוף, כדי שהעולם יראה כאילו הוא מתקיים בפני עצמו, כ"יש" נפרד, ולא יתבטל כמו זיו השמש בתוך השמש עצמה.

הוא בשביל הצחוק שלבסוף הכל שישוב ויתהפך שיהי' [שיהיה] היש בטל לאין ונגלה כבוד¹¹⁹ הי' לעין כל כי שם אלקים המסתיר ומעלים שיהא נראה ליש כו'

הוא למען הצחוק שבסוף הכול, כאשר הכול ישוב ויתהפך, כך שהיש יתבטל לאין, ו"כבוד הוי' יתגלה" לעיני כול. שם אלקים, המסתיר ומעלים כדי [שהעולם] יראה כיש וכו',

ההסתר הזה נועד ל"צחוק" שבסוף, כאשר הכול ישוב ויתהפך, ה"יש" יתבטל ל"אין" וכבודו של הי' יתגלה לכול.

הוא רק כמו צחוק שעושין לפני שרים שעושים שינויים דברים זרים לשחוק בהם ונעשה בחי' יש ושיהי' [ושיהיה] היש בטל לאין ועשיית גילוי היש יהי' [יהיה]¹²⁰

הוא רק כמו צחוק שעושים לפני שרים, כשעושים שינויים ודברים משונים כדי לשעשע אותם. כך נוצרה בחינת היש, כדי שהיש יתבטל לאין, ועשיית גילוי היש תהיה

ההסתר על ידי שם אלקים דומה למעשי צחוק לפני שרים — דברים מוזרים ובלתי צפויים שנעשים כדי לשעשע אותם. מראית העין של העולם כמציאות עצמאית נוצרה כדי שהיא תתבטל.

כמו זר נחשב¹²¹ ואין זה רק בחי' שחוק ועד"ז הוא ענין השחוק לעי"ל [לעתיד לבוא] שעתיד הקב"ה לעשות קניגי¹²² לצדיקים שור הבר עם לויתן כו' וכמ"ש במ"א.^{123, 124}

נחשבת כדבר זר, ואין זה אלא בחינת צחוק. ועל דרך זו הוא ענין הצחוק לעתיד לבוא, כשהקדוש ברוך הוא עתיד לעשות קניגי לצדיקים — שור הבר עם לווייתן וכו', כמבואר במקום אחר.

העולם, כפי שהוא נראה כ"יש", נחשב לדבר זר והוא לא יותר ממעין צחוק. גם הסיפור בדברי חז"ל על ה"צידי" שהי' יערוך לצדיקים לעתיד לבוא — שור הבר מול הלווייתן — הוא מאותו ענין של "צחוק", כפי שמבואר בפרשת שמיני.

23 והנה גילוי בחיי ביטול היש לאין שיהיה לעתיד הוא ע"י התורה שהיא המשכת אור א"ס ב"ה בדברים

גשמיים שתחת ממשלת קליפת נוגה להעלותם ולקשרם באור ה' וקדושתו והוא בחיי ביטול היש לאין

והנה, גילוי ביטול היש לאין שיהיה לעתיד לבוא נעשה באמצעות התורה, שהיא המשכת אור אין סוף ברוך הוא בדברים גשמיים הנתונים תחת שלטונה של קליפת נוגה, כדי להעלותם ולקשרם באור ה' ובקדושתו; וזו בחינת ביטול היש לאין.

ביטול היש"י ל"אין" שיתגלה לעתיד לבוא מתרחש כבר עכשיו באמצעות התורה. התורה ממשיכה את אור אין סוף אל תוך דברים גשמיים הנתונים תחת שלטונה של קליפת נוגה, וכך מעלה אותם וקושרת אותם לאור ה' ולקדושתו.

ולכן נקרא משחקת בכל עת היינו גם ע"י אתכפי' כו' נמשך התענוג עליון בהתורה וזהו בחיי בינונים זה לכן נאמר עליה שהיא "משחקת בכל עת": כלומר, גם באמצעות אתכפיא וכו' נמשך התענוג העליון אל התורה. וזהו בחינת הבינונים, שעליהם נאמר: "זה וזה".

לכן התורה "משחקת" "בכל עת": גם באמצעות אתכפיא — הכנעת הטבע בלי להפוך אותו עדיין — נמשך התענוג העליון אל התורה. וזהו מדרגת הבינונים, האנשים הבינוניים.

וזה שופטן¹²⁵ ויש בהם משני העתים הנ"ל שבשעת התפלה הוא דבוק באלקות ואח"כ פונה לעסקיו כו':

"שופטן"; ויש בהם שני הזמנים שהוזכרו לעיל: בשעת התפילה הוא דבוק באלקות, ואחר כך פונה לעסקיו וכו'.

הגמרא אומרת על הבינונים ש"זה וזה" — היצר הטוב והיצר הרע — "שופטן". הם מכירים את שני ה"זמנים": בשעת התפילה הם דבקים באלקות, ואחר כך פונים לענייני העולם.

קטע 6 • 241-26

"משחקת בתבל" ו"שעשועי את בני אדם"

24 משחקת בתבל ארצו. תבל ב"פ [ב' פעמים] אריה¹²⁶ כי יש אריה בחיות הקודש ויש אריה באופנים חיות

בחי' יצירה שית ספירן מקננין ביצירה¹²⁷ והן הם בחי' שיתא סדרי משנה

"משחקת בתבל ארצו". תבל בגימטרייה פעמיים אריה, שכן יש אריה בחיות הקודש ויש אריה באופנים. החיות הן בבחינת יצירה: "שש ספירות מקננות ביצירה", והן ששת סדרי המשנה,

הביטוי "משחקת בתבל ארצו" מוסבר באמצעות גימטרייה: תבל (432) שווה פעמיים אריה (216). במרכבה המתוארת ביחזקאל יש אריה בחיות הקודש ואריה באופנים. החיות שייכות לעולם היצירה, שבו, בלשון תיקוני הזוהר, "שש ספירות מקננות"; הן מקבילות לששת סדרי המשנה.

שהם בבחי' טעם ודעת וכך החיות הקודש אהבתם היא בבחי' טעם ודעת ארי' [אריה] שואג כו' מחמת השגתם כי קדוש קדוש קדוש¹²⁸ הוי' צבאות כו'

שהם בבחינת טעם ודעת. וכך גם החיות הקדושות: אהבתן היא בבחינת טעם ודעת, "אריה שאג" וכו', מכוח השגתן ש"קדוש קדוש קדוש הוי' צבאות" וכו':

כמו המשנה, גם החיות פועלות באמצעות טעם והבנה: אהבתן נובעת מהשגה, והן "שואגות" כאריה משום שהן משיגות את משמעות "קדוש קדוש קדוש הוי' צבאות".

איך שהוא קדוש ומובדל כו' ומבחי' זו שהיא בבחי' קדוש ומובדל שאינו בגדר עלמין נמשך לריבוי צבאות והיכלות עד שגם למטה מכה"כ [מלא כל הארץ כבודו]

עד כמה הוא קדוש ומובדל וכו'; ומבחינה זו, שהיא קדושה ומובדלת ואינה בגדר העולמות, נמשכת חיות לריבוי צבאות והיכלות, עד שגם למטה "מלא כל הארץ כבודו".

הן משיגות שה' קדוש ומובדל, למעלה מכל העולמות, ושדווקא מהתעלות זו מגיעה חיות לאינספור צבאות והיכלות, עד ש"מלא כל הארץ כבודו".

ולכך הם מרעישים בקול רעש גדול על עוצם קדושה זו ממקום קדוש כזה שיהי' [שיהיה] נמשך ממקום כבודו מאור א"ס ב"ה שלמעלה מגדר עלמין להחיות העולמות

לכן הן מרעישות "בקול רעש גדול" לנוכח עוצמת הקדושה הזאת: שממקום קדוש כזה תימשך, "ממקום כבודו", מאור אין סוף ברוך הוא, שלמעלה מגדר העולמות, [חיות] להחיות את העולמות.

לכן הן קוראות "בקול רעש גדול": הן נרעשות מכך שחיות העולמות נמשכת "ממקום כבודו", מאור אין סוף שלמעלה מכל העולמות.

אך עכ"ז [עם כל זה] הוא קדוש ומובדל ולא כדמיון הנפש שמתלבשת בגוף כו' אבל האופנים הם בבחי' עשי' [עשיה] שאין להם בחי' טעם ודעת והשגה גדולה באור א"ס ב"ה כחיות הקדש ואעפ"כ [ואף על פי כן] הם מרעישים מחמת אהבה טבעית שלהם

אך אף על פי כן הוא קדוש ומובדל, ואינו כדוגמת הנשמה שמתלבשת בגוף וכו'. ואילו האופנים הם בבחינת עשיה; אין להם בחינת טעם ודעת והשגה גדולה באור אין סוף ברוך הוא כמו לחיות הקודש, ואף על פי כן הם מרעישים מכוח אהבתם הטבעית.

גם כשה' מחיה את העולמות הוא נותר מובדל מהם, בניגוד לנשמה שמתלבשת בגוף. האופנים, השייכים לעולם העשיה, אינם משיגים כך, ואף על פי כן הם קוראים מתוך אהבה טבעית.

וזהו משחקת בתבל ב"פ [בי פעמים] אריה שבבי בחי' ארי' [אריה] הוא בבחי' משחקת בין בבחי' אריה שבחיות הקדש בין בבחי' אריה שבאופנים.

וזהו "משחקת בתבל" — פעמיים אריה: בשתי בחינות האריה יש בחינת "משחקת", הן באריה שבחיות הקודש והן באריה שבאופנים.

נמצא ש"משחקת בתבל" פירושו שהתורה "משחקת" בשתי בחינות ה"אריה": באהבה שמקורה בהשגה אצל החיות, ובאהבה הטבעית אצל האופנים.

25 והנה כמו שיש בי בחי' במלאכים חיות ואופנים כך יש בי בחי' בבני אדם שוכני מטה יש שמתבונן

בגדולת הוי' בק"ש [בקריאת שמע] **שמע ישראל¹²⁹ שמע לשון הכנה באחד ובשכמל"ו** [וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד]

והנה, כשם שיש שתי בחינות בקרב המלאכים — חיות ואופנים — כך יש שתי בחינות גם בקרב בני האדם, שוכני מטה. יש מי שמתבונן בגדולתו של הוי' בקריאת שמע: "שמע ישראל" — "שמע" מלשון הכנה — ומתבונן ב"אחד" וב"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד",

כשם שיש שני סוגי מלאכים, כך יש שני סוגי בני אדם. הראשון מתבונן בגדולת ה' כשהוא אומר קריאת שמע: "שמע" פירושו גם "הבן", והוא מבין את האחדות המתבטאת ב"אחד" וב"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם".

ועי' יבא לקיום ואהבת ככל נפשך¹³⁰ ממש ודברת במ' ¹³¹ במ בדברי תורה¹³² בבחי' ביטול היש לאין אני המשנה המדברת בפ"ך¹³³ ודברי אשר שמת' בפ"ך¹³⁴ והם הם הת"ח [התלמיד חכם / התלמידי חכמים] העוסקים בד"ת [בדברי תורה] שיתא סדרי משנה שהם ביצירה.

ועל ידי כך הוא מגיע לקיום "ואהבת... ככל נפשך", כפשוטו, ול"ודברת במ' — במ, בדברי תורה — מתוך ביטול היש לאין: "אני המשנה המדברת בפ"ך", ו"דברי אשר שמת' בפ"ך". והם הם תלמידי החכמים העוסקים בדברי תורה, בששת סדרי המשנה, השייכים ליצירה.

הבנה זו מביאה אותו לאהוב את ה' "בכל נפשך", למסור את עצמו לגמרי, ול"ודברת במ' — ללמוד תורה מתוך ביטול, עד שנדמה כאילו התורה מדברת מתוך פיו (מאמר מתוך "מגיד מישרים", דברי התורה השמימיים של רבי יוסף קארו). אלה הם תלמידי החכמים, שלימודם בששת סדרי המשנה מקביל ליצירה, בחינת החיות.

26 ויש מי שאינו יכול ללמוד ודעתו קצרה וגם עוסק במו"מ [במשא ומתן] והוא מבחי' עשיי' [עשייה] ואעפ"כ

[ואף על פי כן] גם הוא יכול לשאוג

ויש מי שאינו יכול ללמוד, דעתו מוגבלת והוא גם עוסק בעסקיו; הוא שייך לבחינת עשיה. ואף על פי כן, גם הוא יכול לשאוג

הסוג השני של אדם אינו יכול ללמוד בעיון: דעתו מוגבלת והוא עוסק בפרנסתו, ולכן הוא שייך לבחינת עשיה. ואף על פי כן גם הוא יכול "לשאוג".

כאריה שבאופנים ע"י פיי הפשוט שבאחד שהוא ית' לבדו הוא ועי"ז נמשך בו ג"כ ואהבת בכל לבבך בשני יצריך

כאריה שבאופנים, באמצעות הפירוש הפשוט של "אחד": שרק הוא ית' לבדו הוא [אלקים]. ועל ידי כך נמשכת גם בו "ואהבת... בכל לבבך", בשני יצריך,

הוא שואג כאריה שבאופנים, מכוח הפירוש הפשוט של "אחד": רק ה' לבדו הוא אלקים. הדבר מביא אותו לאהוב את ה' "בכל לבבך", בשני יצריך.

כי בכל¹³⁵ א' יש אהבה הטבעית עיין בסש"ב [בספר של בינונים] פיי"ח וזוכים לגילוי זה ע"י הצדקה שנק' מעשה כמ"ש והי' [והיה] מעשה הצדקה שלום¹³⁶ כו',

כי בכל אחד יש אהבה טבעית (עיין בספר של בינונים, פרק י"ח), וזוכים לגילוי זה על ידי צדקה, הנקראת "מעשה", כמו שכתוב: "והיה מעשה הצדקה שלום" וגו'.

בכל יהודי יש אהבה טבעית לה', כפי שמוסבר בתניא, פרק י"ח. היא מתגלה באמצעות צדקה, הנקראת "מעשה" — לשון עשיה — כמו שנאמר: "והיה מעשה הצדקה שלום".

ועי"ז גורמים וממשיכים בחי' משחקת בתבל ארצו הוא ענין המשכת עונג ושעשועים העליונים כנ"ל וכמ"ש כמים הפנים לפנים¹³⁷ כן לב האדם פיי

ועל ידי כך גורמים וממשיכים את הבחינה של "משחקת בתבל ארצו", כלומר את המשכת התענוג והשעשועים העליונים, כנזכר לעיל; וכמו שכתוב: "כמים הפנים לפנים כן לב האדם". פירוש הדבר:

באמצעות עבודה זו ממשיכים את השעשועים העליונים, "משחקת בתבל ארצו". הפסוק "כמים הפנים לפנים כן לב האדם" מלמד כיצד הדבר פועל.

כי יש ב' בחי' אדם¹³⁸ היינו כי במלאכים פני אריה כו' כתיב ודמות פניהם פני אדם¹³⁹ ויש בחי' אדם למעלה ועל דמות הכסא¹⁴⁰ דמות כמראה אדם¹⁴¹

יש שתי בחינות של "אדם". על המלאכים, שפניהם פני אריה וגו', נאמר: "ודמות פניהם פני אדם"; ויש בחינת אדם למעלה, ככתוב: "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם",

יש שני "אדם": בחזון יחזקאל גם למלאכים, שפניהם פני אריה ופנים אחרות, יש "פני אדם"; ומעליהם, על הכסא, יש "דמות כמראה אדם".

דהיינו רמ"ח מצות עשה ושס"ה לי"ת [לא תעשה] ועי"כ כמים הפנים לפנים להיות בחיי פנימי / פנימית] מלמטה למעלה להמשכת בחיי פנימית עליון כן נמשך לב האדם העליון שעל הכסא הוא בחיי התורה רמ"ח מצות עשה כו'

כלומר רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה. ועל ידי "כמים הפנים לפנים", כשהפנימיות עולה מלמטה למעלה וממשיכה את פנימיות העליון, כך נמשך "לב האדם" העליון שעל הכסא, שהוא בחינת התורה, רמ"ח מצוות עשה וגו',

ה"אדם" העליון שעל הכסא הוא התורה, שרמ"ח מצוות העשה ושס"ה מצוות לא תעשה שבה הם כאיברים וגידים של גוף. כשהפנימיות עולה מלמטה, היא ממשיכה את הפנימיות העליונה, את "לבו" של האדם העליון.

לאדם התחתון שבמלאכים ודמות פניהם כו' וז"ש [וזהו שכתוב] ושעשועי את בני אדם הם הן כ' בחיי אדם הנ"ל להיות ההמשכה כמים הפנים כו'.

אל האדם התחתון שבמלאכים, שעליו נאמר "דמות פניהם" וגו'. וזהו שכתוב: "ושעשועי את בני אדם" — הם שתי בחינות האדם שנוכרו לעיל, כדי שתהיה ההמשכה בבחינת "כמים הפנים לפנים" וגו'.

אותו "לב" נמשך אל ה"אדם" התחתון שבמלאכים. זהו "ושעשועי את בני אדם": הכוונה לשתי בחינות האדם, והתענוג עובר ביניהן כפי שהפנים משתקפים במים.

לכן אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] ביום חתונתו¹⁴² זו מתן תורה בחיי חתונה וזיווג משפיע ומקבל כו' שאין לך טפה יורדת¹⁴³ מלמעלה עד שאין עולים כו':¹⁴⁴

לכן אמרו רבותינו ז"ל: "ביום חתונתו" — זו מתן תורה, בחינת חתונה וזיווג של משפיע ומקבל וגו', שהרי אין טיפה יורדת מלמעלה עד שאין עולות וגו':

לכן חז"ל מכנים את מתן תורה "יום חתונתו" של הקב"ה — זיווג של משפיע ומקבל. כפי שנאמר בזהר, אין טיפה יורדת מלמעלה בלי שטיפות עולות מלמטה: התענוג העליון יורד בתגובה לאהבה העולה.

בעבודה

מדי יום, באמצעות קריאת שמע הנאמרת מתוך נכונות למסור את הנפש במילה "אחד", ובאמצעות לימוד תורה מתוך ביטול, האדם ממשיך את התענוג העליון לתוך התורה; עליו לשמוח בכל מצווה כתענוג של ה', ולא רק כרצונו. גם מי שאינו יכול ללמוד ועסוק בפרנסתו יכול "לשאוג" באהבתו הטבעית, באמצעות המשמעות הפשוטה של "אחד" ובאמצעות צדקה.

שאלות לשיחה

1. מדוע משה לא יכול היה להיות ה"אמון" של ישראל, ואילו התורה יכולה, ומה מלמד הדבר על גדולתה של התורה?
2. כיצד מכינים ארבעים וארבעת ימי הספירה לשבועות, לפי הדימוי של יניקה ולחם?
3. דוד שיבח את התורה על כך שהיא באה מן הרצון העליון, הנעלה מחכמה. מדוע השבח הזה לא היה שלם, ומדוע עונשו היה מידה כנגד מידה?
4. מה ההבדל בין רצון לתענוג, בין "אחוריים" ל"פנים", וכיצד הוא מסביר מדוע בכל דיבור בסיני פרחו הנשמות?
5. כיצד יכול אדם שהשגתו מוגבלת ועסוק בענייני פרנסה להמשיך גם הוא את ה"שעשועים" העליונים?

הערות

Have I conceived all this people? have I brought them forth, that Thou shouldest say unto me: Carry them in thy bosom, as a nursing-father carrieth the sucking child, unto the land which Thou didst swear unto their fathers

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7 אמן פדגוג האֵיךְ מה דאת אמר כאשר ישא האומן את היונק

המדרש פותח את בראשית בפסוק הזה ומביא כמה פירושים למילה "אמן"; הראשון הוא "מחנך" (פדגוג), והוא מוכח מדברי משה על האומן והיונק. אדמו"ר חזקן מאמץ את הפירוש הזה.

Bereshit Rabbah 1:1 בראשית רבה א':א'

... וְאֵת דָּאָמֶר: "אָמוֹן", רַבָּתָא. "אָמוֹן", פְּדָגוֹג – הֵיךְ מָה דָּאָתְ אָמֶר (במדבר יא, יב): "כַּאֲשֶׁר יֵשֵׁא הָאֵמֶן אֶת הַיֹּנֵק". "אָמוֹן" מְכוּסָה – הֵיךְ מָה דָּאָתְ אָמֶר (איכה ד, ה): "הָאֵמֶנִים עָלַי תִּלְעַע חֲקָקוֹ אֲשַׁפְתּוֹת". "אָמוֹן", מוֹצֵנֶע – הֵיךְ מָה דָּאָתְ אָמֶר (אסתר ב, ז): "וַיְהִי אִמֶּן אֶת הַדֹּסָה". אָמוֹן, רַבָּתָא – כַּמָּה דְתִימָא: (נחום ג, ח): "הַתִּיטְבִי מִזֵּא אָמוֹן", וּמִתְרַגְמֵינִי: "הָאֵת טַבָּא מֵאֲלַכְסַנְדְּרִיָּא רַבָּתָא דִּיתְבָּא בֵּין נְהֻרְתָּא?" דְּבַר אַחֵר: אָמוֹן – אָמוֹן. הַתּוֹרָה אוֹמֵרֶת: אֲנִי הֵייתִי כְּלִי אוֹמְנוֹתוֹ שֶׁל הַקִּבְ"ה. בְּנוֹהַ שְׁבַעוֹלָם, מֶלֶךְ בָּשָׂר וְדָם בּוֹנֵה פִלְטִין, אֵינוֹ בּוֹנֵה אוֹתָהּ ...

Rabbi Hoshaya the Great began: "I was with Him as an amon, a delight day after day..." (Proverbs 8:30) – amon means a child's caretaker, amon means covered, amon means hidden, and some say amon means greatness. Amon means a child's caretaker, as it says: "As a caretaker [omen] carries a nursing child" (Numbers 11:12). Amon means covered, as it says: "Those covered [ha'emunim] in scarlet..." (Lamentations 4:5). Amon means hidden, as it says: "He was omen Hadassa" (Esther 2:7). Amon means great, as it says: ... "Are you better than

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

8 וכן הוא עוד ברבות משפטים פ"ל

בפרשת משפטים מביא המדרש גם את הפסוק "ואהיה אצלו אמן" ומפרש "אמן" כאומן, מי שמגדל, על פי "כאשר יישא האומן את היונק". אדמו"ר חזקן מצטט זאת כמקור שני לפירוש הזה.

Shemot Rabbah 30:9 שמות רבה ל':ט'

דבר אחר: ואלה המשפטים – הה"ד (שם קמז) מגיד דבריו ליעקב, אלו הדברות. חוקיו ומשפטי ישראל, אלו המשפטים. לפי שאין מדותיו של הקב"ה כמדת ב"ו, מדת ב"ו מורה לאחרים לעשות והוא אינו עושה כלום, הקב"ה אינו כן, אלא מה שהוא עושה, הוא אומר לישראל לעשות ולשמור. מעשה ברבן גמליאל ורי יהושע ורי"א בן עזריה ורי עקיבא שהלכו לרומי ודרשו שם, אין דרכיו של הקב"ה כבשר ודם, שהוא גוזר גזירה והוא אומר לאחרים לעשות, והוא אינו עושה כלום, והקב"ה אינו כן. היה שם מין אחד, אחר שיצאו אמר להם: אין דבריכם ...

Another matter, "these are the ordinances" (Exodus 21:1), that is what is written: "He declares His words to Jacob" (Psalms 147:19); these are the commandments, "His statutes and ordinances to Israel" (Psalms 147:19); these are the or-

פסקה 1

1 דרוש לשבועות

ההערה מתעדת את הכותרת "דש' תקצ"ה" ומציינת שכך היא מופיעה בספר כתב היד של כותב ההערה עצמו ("buch pertil"), דף 61a. היא גם מפנה לרשימת כתבי היד המובאת בהמשך המהדורה.

הערת קה"ת

דש' תקצ"ה — כ"כ בכרך פערטיל שלי (סא, א). [כ]. [וראה להלן ברשימת הכתבי-יד].

פסקה 2

2 ואהי אצלו אמן

הערת קה"ת מפנה את הקורא להערה של הרבי על המאמר, שנדפסה בהוספות למהדורה, 19a.

הערת קה"ת

ראה לעיל בהוספות יט, א הערת כ"ק אדמו"ר (ונזכר עוד על מאמר זה: תקע"א — באוה"ת במדבר הוספות ע' איתצט. עקב ע' תקלו. וראה להלן ברשימת הכתבי-יד). והנחה אחרת במאמרי אדה"צ כתובים-א ע' ר. עוד הנחה בדרך מצותיך משא הארון בכתף מ, ב. מאמרי אדה"א במדבר כרך-ב ע' תנוד מיוסד על מאמר זה. הגהות — באוה"ת במדבר ע' רכא.

3 החכמה, שחז"ל מזהים עם התורה, אומרת שלפני הבריאה היא הייתה אצל ה' כאמן שלו וכשעשועו. המאמר כולו מבאר את הדברים האלה.

Proverbs 8:30 משלי ח':ל'

וְאָהִיָּה אֶצְלוֹ אָמוֹן וְאֶהְיָה שְׁעֵשְׂעוּעִים יוֹם יוֹם מְשַׁחֲקֶת לִפְנֵי בְּכָל־עֵת:
Then I was by Him, as a nursling; And I was daily all delight,
Playing always before Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 משחקת בתבל ארצו ושעשועי את בני אדם

הפסוק ממשיך: החכמה משתעשעת בעולם המיושב ומתענגת בבני האדם. בהמשך קורא המאמר את הדברים האלה כירידת התורה לעולם הזה ולנשמות ישראל.

Proverbs 8:31 משלי ח':ל"א

מְשַׁחֲקֶת בְּתַבֵּל אֶרְצוֹ וְשְׁעֵשְׂעִי אֶת־בְּנֵי אָדָם:

Playing in His habitable earth, And my delights are with the
sons of men

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 ופי' במדרש רבה

ההערה מפנה לשם לדיון במדרש זה על המילה "אמן".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת נ"ך-א ע' תקפט.

6 דברי משה אל ה', כאשר העם התלונן במדבר: "שתאמר לי: שאהו בחיך, כאשר יישא האומן את היונק". המדרש מביא אותם כדי להגדיר את המילה "אמן".

Numbers 11:12 במדבר י"א:י"ב

הָאֲנֹכִי הָרִיתִי אֶת כָּל־הָעָם הַזֶּה אִם־אֲנֹכִי יִלְדֶּתִיהוּ כִּי־תֹאמַר אֵלַי שְׂאֵהוּ בְּחִיךָ כַּאֲשֶׁר יֵשֵׁא הָאֵמֶן אֶת־הַיֹּנֵק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְרָהָם:

And Moses said unto the L-RD: 'Oh L-rd, I am not a man of words, neither heretofore, nor since Thou hast spoken unto Thy servant; for I am slow of speech, and of a slow tongue'
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13 כבד פה... וכבד לשון

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
שם ד, י.

14 כבד פה... לשון

שם מביא אדמו"ר הזקן את פירוש הזוהר ל"כבד פה" ביחס לתורה שבעל פה, ול"כבד לשון" ביחס לתורה שבכתב. הוא מסביר שמשנה, ששורשו בעצמות החכמה העליונה, לא יכול היה לרדת אל ההתגלות שלמטה, ושהתורה היא הממוצע שמוריד את החכמה הזאת.
הערת קה"ת
לי הרע"מ. ע' עקב (יד, ד). [כ].

15 וכמ"ש מזה בפי בהעלותך

במאמר "אם את כל דגי הים" מסביר אדמו"ר הזקן שמשנה אמר "מאין לי בשר" משום שמדרגתו הייתה נעלית כל כך, שלא יכול היה לרדת ולהמשיך חיות מן הבשר. הוא מוסיף שם שהמן ירד בזכותו של משה בתור "מוזנא דחכמתא", ומפנה בחזרה למאמר זה, "ואנכי הייתי אצלו אמון".
הערת קה"ת
לקמן לג, ב.

16 המן ירד בזכותו

הערת קה"ת מפנה ל Taanit 9b למילים האלה.
Taanit 9b תענית ט' ב
Zohar III, 102a זח"ג קב, א
הערת קה"ת
תענית ט, ב. זח"ג קב, א. רפג, ב.

17 מזונא דחכמתא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
זח"ב (סב, א). [כ].

18 מזונא דחכמתא

הזוהר מכנה את המן "מזון החכמה". המאמר מביא את הביטוי כדי להראות שמדרגתו של משה הייתה מזון החכמה, ולא בשר גשמי.
Zohar, Beshalach 28:377-388 ספר זוהר, בשלח כ"ח:שע"ז-שפ"ח
but the food of those absorbed in the Torah nourishes only the soul and the spirit, but not the body, coming as it does from the sphere of "Wisdom", from the highest and most glorious supernal region. Hence it is hardly to be wondered at that Wisdom's children are more frail than other men, for they do not eat the food of the body at all. Truly, "Wisdom keeps alive her owners"! Blessed is that body which can derive benefit from the food of the soul! R. Eleazar thereupon ... remarked
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

19 שהתור נקי מזון לנפש

הגמרא מפרשת את "כל משען לחם" כ"בעלי תלמוד", ומביאה את הפסוק

dinances. Because the attributes of the Holy One blessed be He are unlike the attributes of flesh and blood. The attribute of flesh and blood is that he instructs others to perform, but he does not perform anything. The Holy One blessed be He ... is not so. What He performs, He says to Israel
Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

פסקה 3

9 כי תאמר אלי שאהו... מאין לי בשר

משה מתלונן לפני ה': "האם אני הריתי את כל העם הזה... שאתה אומר לי: שאה אותו בחיקך, כאשר יישא האומן את היונק?" המאמר מפרש את האומן כמי שמאכיל את הילד לחם.
Numbers 11:12 במדבר י"א:י"ב
הֲאֵנֹכִי הֲרִיתִי אֶת כָּל־הָעָם הַזֶּה אֲסִי־אֹנֶכִי לְדַתִּיהוּ כִּי־תֹאמַר אֵלַי שְׂאֵהוּ בְּחִיקְךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאֹמֵן אֶת־הַיּוֹנֵק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּיו:
Have I conceived all this people? have I brought them forth, that Thou shouldest say unto me: Carry them in thy bosom, as a nursing-father carrieth the sucking child, unto the land which Thou didst swear unto their fathers
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
במדבר יא, יב-יג.

10 מאין לי בשר

משה ממשך: "מאין לי בשר לתת לכל העם הזה?" אדמו"ר הזקן מפרש שמשנה אומר שהאכלתם בשר אינו הולם את מדרגתו.
Numbers 11:13 במדבר י"א:י"ג
מֵאֵינִי לִי בָשָׂר לָתֵת לְכָל־הָעָם הַזֶּה כִּי־יִבְכּוּ עָלַי לֵאמֹר תִּנְהַלְנוּ בָּשָׂר וְנֹאכְלָה:
Whence should I have flesh to give unto all this people? for they trouble me with their weeping, saying: Give us flesh, that we may eat
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

11 מן המים משיתיהו

בת פרעה קראה לו משה, "כי מן המים משיתיהו". המאמר רואה בשם זה סימן לשורשו הנעלה והנסתר של משה.
Exodus 2:10 שמות ב':י'
וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַתְּבֹאֶהוּ לְבֵת־פַּרְעֹה וַיְהִי־לָהּ לְבֵן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן־הַמַּיִם מְשִׁיתֶהוּ:
And the child grew, and she brought him unto Pharaoh's daughter, and he became her son. And she called his name 'Moses, and said: 'Because I drew him out of the water'
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
שמות ב, י'.

12 כבד פה

משה אומר: "כבד פה וכבד לשון אנכי". בעקבות הזוהר, המאמר מפרש את הפה כתורה שבעל פה ואת הלשון כתורה שבכתב.
Exodus 4:10 שמות ד':י'
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְיָ כִּי אֲדֹנִי לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנֹכִי גַם מִתְמוּל גַּם מִשְׁלֹשׁ גַּם מֵאֵז דְּבָרָה אֲלִי־עֲבָדָה כִּי כְבֹד־פֶּה וּכְבֹד־לָשׁוֹן אֲנֹכִי:

”לכו לחמו בלחמי”. זהו אחד המקורות לכינוי התורה מזון ולחם.

Chagigah 14a:10 חגיגה י”ד א”י

”כל משען לחם” — אלו בעלי תלמוד, שנאמר: ”לכו לחמו בלחמי ושתו ב”ין מסכת””. וכל משען מים” — אלו בעלי אגדה, שמושכין לבו של אדם כמים באגדה. ”גבור” — זה בעל שמועות. ”ואיש מלחמה” — זה שידע לישא וליתן במלחמתה של תורה. ”שופט” — זה דין שדן דין אמת לאמתו. ”נביא” — כמשמעו. ”קוסם” — זה מלך, שנאמר: ”קסם על שפתי מלך”. ”זקן” — זה שראוי לשיבה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Bereshit Rabbah 43:7 בראשית רבה מ”ג ז

ויברכוה ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ ממי קנאו? רבי אבא בשם רב כהנא ורי יצחק רבי אבא אמר: כאינש דאמר: פלו, עינוהי יאי, שעריה יאי. אמר רבי יצחק: היה מקבל את העוברים ואת השבים, ומשהו אוכלים ושותין היה אומר להן: ברכו! והן אומרים לו: מה נאמר? והוא אומר להם: אמרו, ברוך אל עולם שאכלנו משלו! אמר לו הקב”ה: אני, לא היה שמי ניכר לבריותי, והכרת אותי בבריותי, מעלה אני עליך כאילו אתה שותף עמי בבריותי של עולם, הה”ד (בראשית יד): קונה שמים וארץ:

He blessed him, and he said: Blessed is Abram to G-d, the “Most High, Maker of heavens and earth” (Genesis 14:19). “He blessed him, and he said: Blessed is Abram to G-d, the Most High, Acquirer of heavens and earth” – from whom did He acquire them? Rabbi Abba in the name of Rav Kahana and Rabbi Yitzhak, Rabbi Abba said: It is like a person who says: The eyes of so-and-so are fair, his hair is fair, does not refer to acquisition, but to one’s fixing and perfecting some-... thing that

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה”ת

ראה חגיגה יד, א. ב”ר מג, ז.

20 לכו לחמו בלחמי

החכמה מזמינה: ”בואו, אכלו מלחמי, ושתו מן היין שמסכת””. המאמר מביא פסוק זה כדי להראות שהתורה נקראת לחם.

Proverbs 9:5 משלי ט”ה

לכו לחמו בלחמי ושתו ב”ין מסכת”:

Come, eat of my bread, and drink of the wine which I have' mingled

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

משלי ט, ה.

4 פסוק

21 שהקריבו שתי הלחם

חמישים יום לאחר העומר: ”והקרבתם מנחה חדשה להוי” — שתי הלחם של חג השבועות. המאמר רואה בהן את התורה שניתנה באותו יום, בדימוי ללחם.

Leviticus 23:16 ויקרא כ”ג ט”ז

הערת קה”ת

ויקרא כג, טז.

22 לידת נשיי הי בשביעי של פסח

אירגת הקודש מסבירה שבריאת הנשמות כישויות נפרדות בעולם הבריאה נקראת ”לידה”, בדומה לקריעת ים סוף, ושהגידול שלהן משמיני עצרת ועד שביעי של פסח דומה לעיבור.

הערת קה”ת

ראה אגה”ק סי” כ (קל, ב). וראה לעיל פ’ צו טז, ב בשם הפע”ח.

23 ובניי הלכו ביבשה בתוך הים

בקריעת ים סוף נאמר: ”ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים”. המאמר רואה בכך את נשמות ישראל יוצאות לגילוי — את לידתן.

Exodus 15:19 שמות ט”ו י”ט

כי בא סוס פָּרעה בָּרִכְבוֹ וּבִפְרָשָׁיו בָּיִם וַיִּשָּׁב Havayah עֲלֵהֶם אֶת־מִי הַיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בִיבֶשֶׁת בְּתוֹךְ הַיָּם:

For the horses of Pharaoh went in with his chariots and with his horsemen into the sea, and the L-RD brought back the waters of the sea upon them; but the children of Israel walked on dry land in the midst of the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

שמות טו, יט.

24 כי הנשמה ונפש אלקית אי”צ תיקון לעצמה

התניא מצטט את עץ חיים, שער 26, שלפיו הנשמה עצמה אינה זקוקה כלל לתיקון, וירדה לעולם הזה רק כדי להמשיך אור לתיקון הגוף והנפש הבהמית.

הערת קה”ת

ע”ח שכ”ו, פ”א. תניא פרק לו (מה, ב).

25 כי הנשמה ונפש אלקית אי”צ תיקון לעצמה

עץ חיים אומר שהמצוות ניתנו רק כדי לברר ולזכך את לבושי הנפש (צלמים) ואת הכלים, ומשמע מכך שהצורות הפנימיות — הנפש עצמה — אינן זקוקות לתיקון. המאמר מיישם זאת: הספירה מבררת את הנפש הבהמית.

Sefer Etz Chaim 26:2 עץ חיים כ”ו ב’

... והנה נר”ן כ”א יש לו צלם א’ אשר מתלבש בתוכו וזה הצלם הוא המפסיק בין הכלים לבין העצמות האור וא”א שיתלבש הנפש או הרוח או הנשמה תוך הגוף אם לא ע”י צלם זה. ואמנם חלק הצלם הנשאר בסוד המקיף מבחוץ הוא הנקרא חשמ”ל שהוא גימטריא מלבושי והבן זה. וז”ס שאמרו בזוהר חדש ש”ה דנ”ח רוא הכא ליודעי מדין תנועי דאיהו שלימא דכלא אן אינון בב”נ אלא רוא דא בצלמינו דא איהו צולמא דב”נ מלגאו ומלבר לגאו סוכלתנו ומנדע וחכמה לבר ההוא צולמא דאזיל עלוי ומדברא ליה לב”נ בנשירא למהוי ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

26 לה’ לבדו

”זוכה לאלקים יחרם בלתי להוי לבדו”. המאמר משתמש במילים ”להוי לבדו” כדי לתאר את מטרת ספירת העומר: שכל מדה תהיה מוקדשת לה’ בלבד.

Exodus 22:19 שמות כ”ב י”ט

וְכִי לְאֱלֹקִים יִחָרֵם בְּלִתי לֵה’ לְבָדוֹ:

He that sacrificeth unto the gods, save unto the L-RD only, shall be utterly destroyed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

תאנה". רבי יהודה אומר: חטה היתה, שאין התינוק יודע לקרות "אבא"
ו"אמא" עד שיטעום טעם דגן.

If, over fruits of the earth, etc. This is evident ! Rab Nahman b. Isaac said : It is only necessary for R. Judah who declares that wheat is a kind of tree ; for there is a teaching : The tree from which Adam ate was — so says R. Meir — the vine, because thou hast nothing which brings lamentation upon man as does wine; as it is said, "And he drank of the wine, and was drunken" (Gen. ix. 21). R. Nehemiah says: It was the ... fig-tree

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת
ברכות מ, א.

32 "לכו לחמו בלחמי". המאמר דורש את המילה הכפולה ללחם על שתי הלחם, התורה שבכתב והתורה שבעל פה.

Proverbs 9:5 משלי ט:ה'

לכו לחמו בלחמי ושתו בניו מסקתי:

Come, eat of my bread, and drink of the wine which I have' mingled

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 ממושבותיכם

"ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שניים". המאמר דורש את "מושבותיכם", מלשון ישיבה, כמתייחס לקריאת שמע, שנאמרת בישיבה.

Leviticus 23:17 ויקרא כ"ג:י"ז

ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרנים סלת תהינה חמץ
תאפינה בכורים לה'

Ye shall bring out of your dwellings two wave-loaves of two tenth parts of an ephah; they shall be of fine flour, they shall be baked with leaven, for first-fruits unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ויקרא כג, יז.

34 הערת קה"ת מפנה לProverbs 8:30 למילים האלה.

Proverbs 8:30 משלי ח:ל'

ואהיה אצלו אמון ואהיה ששועים יום יום משחקת לפניו בכל־עת:

Then I was by Him, as a nursling; And I was daily all delight, Playing always before Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 5

35 זמירות היו לי חקיך

"חוקיך היו לי לזמירות בבית מגוריי". דבריו של דוד, שכינה את התורה "זמירות", הם נקודת המוצא לדיון הבא.

Psalms 119:54 תהילים קי"ט:נ"ד

זמרות היו־לי חקיך בבית מגורי:

Thy statutes have been my songs in the house of my pilgrimage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיט, נד. ובהבא להלן — ראה ג"כ קו"א ד"ה דוד זמירות. דרמ"צ מצות משא הארון בכתף. סה"מ תרל"ג-ב ע' תקנד. סה"מ תרנ"ד ע' כח.

27 ולא תחללו

"ולא תחללו את שם קדשי". זיכור המדות פירושו שלא להשתמש בהן באופן שמחלל את שם ה'.

Leviticus 22:32 ויקרא כ"ב:ל"ב

ולא תחללו את־שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם:

And ye shall not profane My holy name; but I will be hal- lowed among the children of Israel: I am the L-RD who hal- low you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ויקרא כב, לב.

28 ולבן שיניים מחלב

יעקב מברך את יהודה ב"שיניים מחלב". אדמו"ר הזקן הסביר פסוק זה במקום אחר בקשר למוחין של יניקה.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:י"ב

חכלילי עינים מין ולבן־שינים מחלב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29 דם נעכר ונעשה חלב

הגמרא אומרת שהדם נעשה חלב. המאמר משתמש בכך כדימוי לאור נעלה המשתנה לצורה שהנשמה יכולה לקלוט.

Bekhorot 6b:8-9 בכורות ו' ב:ח-ט'

איצטריה, סלקא דעתך אמינא: הואיל דבהמה טהורה נמי חידוש הוא, דאמר מר: דם נעכר ונעשה חלב, וכיון דחידוש הוא — בבהמה טמאה נמי לישתרי, קא משמע לן. הניחא למאן דאמר דם נעכר ונעשה חלב, אלא למאן דאמר איבריך מתפרקין הימנה ואין נפשה חוזרת עליה עד עשרים וארבעה חדש, מאי איכא למימר?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
בכורות ו, ב. ושי"ג.

30 כך ע"י אתכפיא שהאדם מזכך מדותיו

בתמליל ההוא מופיע הנוסח: "כך הם ימי הספירה: בכל יום מונים מדה אחת — חסד שבחסד, גבורה שבחסד וכיו' — כדי לגדל את המדות, כך שיהיו במצב של אתכפיא ואתהפכא (שינוי והפיכה)".

הערת קה"ת

במאמרי אדח"צ כתובים-א ע' רא הנוסחא "כך הם ימי הספירה שבכל יום מונים מדה א' חסד שבחסד חסד שבגבורה כו' להגדיל המדות להיות בבחי' אתכפיי ואתהפכא".

31 אין התינוק יודע לקרות

רבי יהודה אומר שעץ הדעת היה חיטה, "שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן". המאמר מביא זאת כדי להראות שהבנה באה עם הלחם — התורה.

Berakhot 40a:14 ברכות מ' א:י"ד

על פירות הארץ וכו'. פשיטא! אמר רב נחמן בר יצחק: לא נצרכה אלא לרבי יהודה, דאמר חטה מין אילן היא. דתנא: אילו שאכל ממנו אדם הראשון, רבי מאיר אומר: גפן היה, שאין לה דבר שמביא יללה על האדם אלא יין, שנאמר: "וישת מן היין וישכר". רבי נחמיה אומר: תאנה היתה, שבדבר שנתקלקלו בו נתקנו, שנאמר: "ויתפרו עליה

ועוד.

36 ואמרו"ל במדרש רבה

המדרש אומר שדוד שכח שיש לשאת את הארון על הכתף, משום שכינה דברי תורה "זמירות", וה' אמר שיכשיל אותו בהלכה שתלמידי בית הספר יודעים.

Bamidbar Rabbah 4:20 במדבר רבה ד'כ'

הערת קה"ת
במד"ר ד, כ.

פסקה 6

37 ובגמרא פ"ז דסוטה דלי"ה ע"א

חיבורו של הצמח צדק על תהילים; ההערה מציינת שנוסח הגמרא מובא שם, יחד עם פירושי רש"י והמהרש"א.

הערת קה"ת

ראה יהל אור ע' תסב שם נעתק לשון הגמרא ורש"י ומהרש"א.

38

רבי לימד שדוד נענש על שכינה את דברי התורה "שירים", וה' אמר שיכשיל אותו בדבר שאפילו תלמידי בית ספר יודעים; ודוד הביא את הארון על עגלה.

Sotah 35a:22 סוטה ל"ה א:כ"ב

אמר לו הקדוש ברוך הוא: דברי תורה שכתוב בהן "התעייף עיניך בו ואיננו", אתה קורא אותן ומירות! הריני מכשילך בדרך שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו, דכתיב: "ולבני קהת לא נתן כי עבדת הקדש וגו'", ואיהו אֶתִיבָה בְּעִגְלָתָא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

39 ולבני קהת לא נתן

"אבל לבני קהת לא נתן, כי עבודת הקודש עליהם; בכתף יישאו". זו ההלכה שדוד שכח.

Numbers 7:9 במדבר ז':ט'

ולבני קהת לא נתן כי עבדת הקדש עליהם בכתף ישאו:

But unto the sons of Kohath he gave none, because the service of the holy things belonged unto them: they bore them upon their shoulders

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
במדבר ז, ט.

פסקה 8

40 יסודתה בהררי קדש

"יסודו בהרי קודש". המאמר מחיל זאת על החוקים: למטה אין להם טעם, אך שורשם הוא ברצון העליון.

Psalms 87:1 תהילים פ"ז:א'

לבני קרח מזמור שיר יסודתו בהררי קדש:

A Psalm of the sons of Korah; a Song. His foundation is in the holy mountains

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים פז, א. [יסודתו]. [כ].

41 והחכמה מאין תמצא

איוב שואל: "והחכמה מאין תמצא?" החסידות דורשת זאת כך: החכמה נמצאת מן האין, כלומר מן הבחינה שלמעלה ממנה — כאן, הרצון העליון.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
איוב כח, יב.

42 החכמה נקי עדן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פרדס שער כג פט"ז.

43 החכמה נקי עדן

במילון המונחים הקבליים שלו, בערך "עדן", מסביר רבי משה קורדובירו שחכמה נקראת עדן, "עדן התחתון", ואילו העדן העליון ביותר הוא כתר.

Pardes Rimmonim 23:16:9 פרדס רמונים כ"ג:ט"ז:ט'

... ופי' עין לא ראתה אלקים הכוונה כי אלקים הוא הבינה ואין מי שיוכל להביט בעין זולת הבינה. ועל דרך השאלה יקראו החכמה והבינה עדן ויותר יצדק בחכמה מבבינה. וז"ל הרשב"י ע"ה בתיקונים (תיקון נ"ה דף פ"ה). ונהר יוצא מעדן אית עדן ואית עדן הה"ד ונחל עדניך תשקם. עדניך ודאי עדן עלאה כתר עילאה. עדן דלתתא דא י'. ואית עדן דלתתא ודא אימא עלאה. איהי עדן לגבי נהר דלתתא מינה הה"ד ונהר יוצא מעדן להשקות עכ"ל לעניינו. ודקדק בלשונו באמרו אית עדן ואית עדן. לפי שאמר הכתוב ונחל עדניך לשון ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

44 מוטב דלדייני

כשאלישע בן אבויה (אחר) נפטר, אמרו שאי אפשר לדון אותו, משום שלמד תורה, וגם אינו יכול להיכנס לעולם הבא, משום שחטא. רבי מאיר אמר: "מוטב שיידון וייכנס לעולם הבא". המאמר מביא זאת כדי להראות עד כמה גדול התענוג של העולם הבא.

Chagigah 15b:3 חגיגה ט"ו ב:ג'

כי נח נפשיה דאחר, אָמַרִי: לֹא מִיֵּדֵן לִידִינִיָּה, וְלֹא לְעִלְמָא דְאַתִּי לִיתִי. לֹא מִיֵּדֵן לִידִינִיָּה — מִשּׁוּם דְּעֵסַק בְּאוֹרֵייתָא, וְלֹא לְעִלְמָא דְאַתִּי לִיתִי — מִשּׁוּם דְּחֻטָּא. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מוֹטֵב דְּלִידִינִיָּה וְלִיתִי לְעִלְמָא דְאַתִּי. מְתִי אָמוּת, וְאַעֲלָה עֵשֶׂן מִקְבְּרוֹ. כִּי נֹחַ נִפְשִׁיה דְּרַבִּי מֵאִיר סְלִיק קוּטְרָא מִקְבְּרִיה דְּאַחַר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
חגיגה טו, ב.

פסקה 9

45 שבעספרים נזכר רק ב' בחי' ג"ע תחתון ועליון

גם שם אומר אדמו"ר הזקן שאף שהספרים מזכירים רק שתי מדרגות כלליות, גן עדן העליון והתחתון, יש מדרגות רבות זו למעלה מזו, שלא התגלו לנו; ושכל השבח של הנשמות מגיע רק ל"שם" של ה' — זיו, כמו אור השמש ביחס לשמש.

הערת קה"ת

פסוק 10

49 ונהנין מזיו

רב נהג לומר שבעולם הבא אין אכילה ושתייה; "הצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". המאמר מביא זאת כדי להראות שתענוג הנשמות הוא מהזיו, כלומר מההארה.

Berakhot 17a ברכות י"ז א

הערת קה"ת

ברכות יז, א.

50 בורא קדושים ישתבח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת יוצר.

51 וקדושים בכל יום

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

נוסח תפלת שמו"ע.

52 סלה בלי הפסק

בבית מדרשו של רבי אליעזר בן יעקב לימדו שבכל מקום שנאמר "נצח", "סלה" או "ועד", הכוונה היא ללא הפסק, לעולם. לכן "הם מהללים אותך בכל יום, סלה" פירושו הלל שאינו פוסק.

Eruvin 54a:12-13 עירובין נ"ד א:י"ב-י"ג

רְבָא אָמַר מִהָכָא: "תִּצְאוּ לְבוֹ נִתְתָּה לֹו וְאַרְשֵׁת שְׁפָתָיו בִּל מְנַעַת סְלָה", אִימָתִי תִצְאוּ לְבוֹ נִתְתָּה לֹו — בְּזִמְן שְׁאַרְשֵׁת שְׁפָתָיו בִּל מְנַעַת סְלָה. רְבָא רְמִי: כְּתִיב "תִּצְאוּ לְבוֹ נִתְתָּה לֹו". וְכְתִיב "וְאַרְשֵׁת שְׁפָתָיו בִּל מְנַעַת סְלָה". זָכָה — תִּצְאוּ לְבוֹ נִתְתָּה לֹו. לֹא זָכָה — וְאַרְשֵׁת שְׁפָתָיו בִּל מְנַעַת סְלָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

עירובין נד, א.

53 בד"ה את שבתותי תשמרו

זהו המאמר שהטקסט מצטט, "את שבתותי תשמרו". המאמר פותח בשתי השבחות — שבת תחתונה ושבת עליונה — הכלולות בכל שבת, וממשיך לעסוק בעלייתן הבלתי פוסקת של הנשמות בגן עדן, המגיעה רק ל"שמוי של ה'".

הערת קה"ת

לעיל פי' בהר מא, ב.

54 ושמו בגימ' רצון

שם מציין אדמו"ר הזקן שהאר"ל מכנה את "שמו" מלכות, ואילו בספרי הקבלה הקדומים נאמר ש"שמו" בגימטריה "רצון", ושני הדברים אמת: מלכות של אין סוף נקראת "שמו", וממנה נמשך הרצון — כתר דאצילות.

הערת קה"ת

פע"ח שי' הק"ש ספכ"ח. [כ]. ובלקו"ת פקודי ז, ד בשם ספרי הקבלה הראשונים.

55 ושמו בגימ' רצון

פרי עץ חיים מציין שהערך המספרי של רצון שווה לזה של שמו (346), ומסביר ששם הרצון הוא לבוש שבו מתלבשת תפארת.

Pri Etz Chaim, Gate of the Recitation of the Shema 28:16 פרי

46 גבוה מעל גבוה

"כי גבוה מעל גבוה שומר, וגבוהים עליהם". הביטוי מתאר את המדרגות העולות בלי סוף בגן עדן.

Ecclesiastes 5:7 קהלת ה':ז

אִם-עֲשֶׂה רֶשֶׁת וְגִזְלִים מִשְׁפָּט וְצָדֵק תִּרְאֶה בְּמִדְיָנָה אֶל־תִּתְּמָה עַל־הַחֶפֶץ כִּי גָבַהּ מִעַל גָּבַהּ שֹׁמֵר וּגְבוּהִים עֲלֵיהֶם:

If thou seest the oppression of the poor, and the violent perverting of justice and righteousness in the state, marvel not at the matter; for one higher than the high watcheth, and there are higher than they

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ה, ז.

47 ת"ח אין להם מנוחה

רב אומר שתלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, שנאמר: "ילכו מחיל אל חיל". המאמר קורא בכך רמז למדרגות העולות בלי סוף בגן עדן.

Berakhot 64a:12-13 ברכות ס"ד א:י"ב-י"ג

אָמַר רַבִּי חִיָּיא בְּרַ אֲשֵׁי אָמַר רַב: תִּלְמִידֵי חֻכְמִים אֵין לָהֶם מְנוּחָה לֹא בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֵאמַר: "יֵלְכוּ מִחִיל אֶל חִיל יִרְאֶה אֶל אֱלֹקִים בְּצִיּוֹן". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: תִּלְמִידֵי חֻכְמִים מְרַבִּים שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, שְׁנֵאמַר: "וְכָל בְּנֵיךְ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנִיךְ".

R. Hiyya b. Ashe said in the name of Rab[3] : The disciples of the wise have rest neither in this world nor in the world to come; as it is said, "They go from strength to strength, every one of them appeareth before G-d in Zion." R. Eleazar said in the name of R. Hannina: The disciples of the wise increase peace in the world; as it is said, "And all thy children shall be taught of the L-rd ; and great shall be the peace of ... "thy children

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות סד, א.

48 ילכו מחיל אל חיל

"ילכו מחיל אל חיל; [כל אחד] יראה אל ה' בציור". הגמרא מביאה פסוק זה כדי לתאר את העלייה המתמדת של תלמידי החכמים.

Psalms 84:8 תהילים פ"ד ח:

יֵלְכוּ מִחִיל אֶל־חִיל יִרְאֶה אֶל־אֱלֹקִים בְּצִיּוֹן:

They go from strength to strength, every one of them appeareth before G-d in Zion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פד, ח.

פסקה 12

61 וראית את אחורי

ה' אומר למשה: "את אחורי תראה, ופני לא ייראו". המאמר מייחס את ה"אחורי" לרצון ואת ה"פנים" לתענוג שבתוכו.

Exodus 33:23 שמות ל"ג:כ"ג

וְהִסְרֹתִי אֶת־כַּפִּי וְרָאִיתָ אֶת־אֲחֵרִי וּפְנֵי לֹא יֵרְאוּ:

And I will take away My hand, and thou shalt see My back;
'but My face shall not be seen

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לג, כג.

62 אחור וקדם צרתני

"אחור וקדם צרתני". המאמר מפרש זאת כשתי בחינות: הרצון כאחור והתענוג כקדם.

Psalms 139:5 תהילים קל"ט:ה'

אָחֹר וְקִדְמָה צָרַתְנִי וְתָשָׁת עָלַי כַּפְּכָה:

Thou hast hemmed me in behind and before, And laid Thy
hand upon me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, ה.

63 מבשרי אחזה

"מבשרי אחזה אלוהי". החסידות לומדת מכך על האלוקות מתוך פעולתה של נפש האדם; כאן מדובר ביחס שבין רצון לתענוג.

Job 19:26 איוב י"ט:כ"ו

וְאַחֵר עוֹרִי נִקְפּוּזָאֵת וּמִבְשָׁרִי אֶחְזָה אֱלֹהִים:

And when after my skin this is destroyed, Then without my
flesh shall I see G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב יט, כו.

פסקה 13

64 ולכן נקי הרצון בחי' אחוריים

איגרת הקודש מסבירה שכנפש האדם כוח הרצון הוא הצד החיצוני וה"אחוריים" של כוח התענוג, וכך גם, כביכול, הרצון העליון הוא החיצוני וה"אחוריים" של התענוג העליון, "נועם הוי".

הערת קה"ת

ראה אגה"ק ס"י כט.

65 וראית את אחורי ופני לא יראו

"וראית את אחורי, ופני לא ייראו". רק הרצון, ה"אחוריים", מתגלה; התענוג, ה"פנים", אינו מתגלה.

Exodus 33:23 שמות ל"ג:כ"ג

וְהִסְרֹתִי אֶת־כַּפִּי וְרָאִיתָ אֶת־אֲחֵרִי וּפְנֵי לֹא יֵרְאוּ:

And I will take away My hand, and thou shalt see My back;
'but My face shall not be seen

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

עץ חיים, שער הקריאת שמע כ"ח:ט"ז

ודע, כי רצון עולה שמ"ו, להורות כי זה השם של רצון הוא לבוש שנתלבש בו ת"ת, לזה אמרו שהוא היכל רצון, שהוא היכל של ת"ת:

Pri Etz Chaim (Public Domain)

פסקה 11

56 אורייתא מחכמה נפקת

מקום נוסף שבו אומר זוהר שהתורה יוצאת מן החכמה.

Zohar, Mishpatim 20:500-502 ספר זוהר, משפטים כ':תק-תקכ"ב
For the Torah itself emanates from Wisdom, from the realm called "holiness", and Wisdom itself emanates from the region called "holy (lit. holiness) of holies". Said R. Isaac: "The Jubilee is also designated "holiness", as it is written: "For it is the jubilee; it shall be holiness (kodesh) unto you" (Lev. 14, 12). The Israelites who are destined to be "men of holiness" have a share in both (the Torah and the Jubilee).

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

57 תר"ך עמודי אור

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פרדס ש"ח, פ"ג.

58 תר"ך עמודי אור

הפרדס מבאר שכתר, אף שהוא נסתר בתכלית, כולל 620 עמודי אור, כמניין כתר, ומהם נמשכת חיות לכל הספירות. המאמר מציב שם את שורש המצוות.

Pardes Rimmonim 8:5-6 פרדס רמונים ח':ה'-ו'

... וני"ל כי נכנסו בזה בראותם כי גדולה קודמת לגבורה והוא החסד והלובן ואחר הגדולה נאצלה הגבורה והיא דין ואודם ואחר כך נאצל תפארת העומד בין שניהם להכריע בין האודם והלובן והוא גוון אודם ולובן מעורב. ר"ל כי כענין ג' אלה כן דרך שלשה הראשונות כי ג' הראשונות הם שרשים וג' אבות ענפים להם ומן הענפים נדון להשרשים. ולכן אמרו שהכתר הראשון לאצילות הוא הזקן והלבן ולכן נקרא עתיק יומין שהוא כח הלובן והוא כנגד הגדולה והנמשך אחריו שהוא החכמה הוא כנגד הגבורה והיא אדומה. כי כמו שאחר הלובן חסד ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

59 עד"מ העמוד שמחבר הגג

איגרת הקודש מסבירה את תר"ך עמודי האור שבכתר באמצעות משל לעמודים בבית גדול, העומדים על הארץ וראשיהם מחוברים לתקרה: המצוות מגיעות מן הרצון העליון עד לעולם הגשמי הזה, ובאמצעות עולה הנשמה לאור הכתר.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק ס"י כט.

60 אורייתא מחכ' נפקת

זוהר מלמד שהתורה יוצאת מן החכמה העליונה. אדמו"ר הזקן מדגיש את הביטוי "יוצאת": מקורה למעלה מהחכמה.

Zohar II, 85a זח"ב פה, א

הערת קה"ת

זח"ב פה, א. קכא, א.

פסוקה 14

66 אשר מלשון באשרי כי אשרוני

הערת קה"ת מפנה Genesis 33:13 למילים האלה.

Genesis 33:13 בראשית ל"ג:יג

הערת קה"ת

בראשית לג, יג. ובת"ז (ת"ל עד, ב). ושם (רתט"ל).

67 באשרי כי אשרוני

לאה קוראת לבנה אשר: "באשרי, כי אשרוני בנות". המאמר דורש את המילה "אשרי" כביטוי שבח לדבר הראוי לשבח.

Genesis 30:13 בראשית ל"ג:יג

ותאמר לאה באשרי כי אשרוני בנות ותקרא את־שמו אשר:

And Leah said: 'Happy am I! for the daughters will call me happy.' And she called his name Asher

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 אשר מלשון באשרי כי אשרוני

גם תיקוני הוזהר מפרש את המילה "אשר" על פי "באשרי, כי אשרוני בנות", כביטוי של שבח.

Tikkunei Zohar 74b:2 תקוני הוזהר ע"ד ב"ב

ועוד אשר על שם באשרי כי אשרוני בנות (בראשית ל יג), אשר הוצאתיה מארץ מצרים (שמות כ ב), וכי עבד דאיהו בבי אסירי דמלכא, ואבטח לקה מלכא לאפקא לקה מבי אסירי, אית לקה למלכא לשבחה גרמיה, אשר הוצאתיה מארץ מצרים כמה זמניו, אלא חמשין זמניו אדכיר באורייתא יציאת מצרים, לקבל חמשין תרעין דבינה, לאשתמודעא לון מאן אתר אפיק לון מן גלותא.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

69 וטובל בשמן

ברכת משה לאשר: "ברוך מבנים אשר... וטובל בשמן רגלו". המאמר מפרש את השמן כחכמה, שרק "הרגל" של התענוג העליון יורדת לתוכה.

Deuteronomy 33:24 דברים ל"ג:כ"ד

ולאשר אמר ברוך מבנים אשר יהי רצוי אחיו וטבל בשמן רגלו:

And of Asher he said: Blessed be Asher above sons; Let him be the favoured of his brethren, And let him dip his foot in oil.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לג, כד.

70 שמן היא בחי' ח"ע

מילון למונחי קבלה המסודר לפי האותיות; ההערה מפנה לערך תחת האות ש"ן, שבו שמן (shemen) מציין את החכמה העילאה.

הערת קה"ת

מא"א אות ש' סמ"ח.

פסוקה 15

71 מבשרי אחזה

"מבשרי אחזה אלקים". ההבדל בין העורף לפנים נלמד מגוף האדם ומיושם

למעלה.

Job 19:26 איוב י"ט:כ"ו

ואחר עורי נקפוזאת ומבשרי אֶחְזֶה אֱלֹהִים:

And when after my skin this is destroyed, Then without my flesh shall I see G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 16

72 חיך אוכל יטעם

"האם האוזן אינה בוחנת מילים, כשם שהחיך טועם מאכל?" דימוי החושים של איוב, שלכל אחד מהם יש מושא משלו, ממחיש שכל סוג של תענוג שונה מחברו.

Job 12:11 איוב י"ב:יא

הלא־אֵזְן מִלִּין תִּבְחֶן וְחֵךְ אֶכֶל יִטְעֶם־לוֹ:

Doth not the ear try words, Even as the palate tasteth its food?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב יב, יא.

73 בד"ה ראו כי

זהו המאמר שאליו מפנה הטקסט. הוא שואל מדוע בשבת אנו אומרים "קדשנו במצוותיך" כבקשה, ואילו בשאר הברכות אנו אומרים "אשר קדשנו"; ובהמשך הוא מסביר מדוע התורה והמצוות נקראות "דרכו של הוי", על פי הפסוק "דרכיה דרכי נועם".

הערת קה"ת

לעיל פי בשלח א, ב.

74 ראו כי ה' נתן לכם השבת

"ראו כי ה' נתן לכם את השבת". אלו הן מילות הפתיחה של המאמר שאליו מתייחסת ההערה שבסוגריים.

Exodus 16:29 שמות ט"ז:כ"ט

ראו כי־יהי נתן לכם השֶׁבֶת על־כן הוא נתן לכם בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי לָחֶם יוֹמִים שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוֹ אֶל־יָצָא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי:

See that the L-RD hath given you the sabbath; therefore He giveth you on the sixth day the bread of two days; abide ye every man in his place, let no man go out of his place on the seventh day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

75 דרכיה דרכי נועם

"דרכיה דרכי נועם, וכל נתיבותיה שלום". המאמר המצוטט מסביר באמצעות פסוק זה מדוע התורה והמצוות נקראות "דרכים".

Proverbs 3:17 משלי ג:י"ז

דַּרְכֶּיהָ דִּרְכֵי־נֹעַם וְכָל־נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם:

Her ways are ways of pleasantness, And all her paths are peace.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

76 פנים בפנים דיבר ה'

"פנים בפנים דיבר הוי' עמכם בהר, מתוך האש". המאמר מפרש את הביטוי "פנים בפנים" כמפגש בין הפנים העליונות, תענוגו של הקב"ה, ובין

לתאר אהבה שהיא עצמה תענוג בה.

Song of Songs 7:7 שיר השירים ז:ז

מה־יִפִּית ומה־נִעְמָת אַהֲבָה בְּתַעֲנוּגִים:

!How fair and how pleasant art thou, O love, for delights

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 כלה שארי ולבבי

”כלתה נפשי ובשרי; צור לבבי וחלקי אלקים לעולם”. המאמר מפרש זאת

כמדרגה השנייה — האהבה הפנימית שבתענוגים.

Psalms 73:26 תהילים ע"ג:כ"ו

כָּלָה שְׁאָרִי וּלְבָבִי צוֹר־לְבָבִי וְחֶלְקִי אֱלֹקִים לְעוֹלָם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my

heart and my portion for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כו.

82 ונשמח בדברי תורתך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת ק"ש של ערבית.

83 בשמחה ובטוב לבב

דברי התוכחה מדברים על עבודת ה' "בשמחה ובטוב לבב, מרוב כלי".

המאמר משתמש במילים אלו לתיאור אהבה שהתרחקה לחלוטין מתענוגות

העולם ושמחה בה' לבדו.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עֲבַדְתָּ אֶת־ה' אֱלֹקֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מְרֹב כָּל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyful-

ness, and with gladness of heart, by reason of the abundance

;of all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כח, מז.

17 פסקה

84 בכתף ישאו

לבני קהת לא ניתנו עגלות, "כי עבודת הקודש עליהם; בכתף יישאו".

המאמר מסביר מדוע נשאו על הכתף: נושאי הארון פנו אליו.

Numbers 7:9 במדבר ז:ט

וּלְבָנֵי קֹהֶת לֹא נָתַן כִּי־עֲבַדְתָּ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם בְּכַתְּף יִשְׂאוּ:

But unto the sons of Kohath he gave none, because the ser-

vice of the holy things belonged unto them: they bore them

upon their shoulders

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

85 כתובים משני עבריהם

משה ירד ובידיו "הלוחות כתובים משני עבריהם; מזה ומזה הם כתובים".

המאמר רואה בכך שהלוחות היו "פנים" מכל צד.

Exodus 32:15 שמות ל"ב:ט"ו

וַיֵּפֶן וַיֵּרֶד מֹשֶׁה מִן־הָהָר וּשְׁנֵי לַחַת הָעֶצֶת בְּיָדוֹ לַחַת כְּתָבִים מִשְּׁנֵי

עֲבֵרֵיהֶם מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתָבִים:

פנימיותם של ישראל.

Deuteronomy 5:4 דברים ה:ד

פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר ה' עִמָּכֶם בְּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:

The L-RD spoke with you face to face in the mount out of the

—midst of the fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ה, ד.

77 על כל דיבור פרחח נשמטן

רבי יהושע בן לוי אומר שבכל דיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא פרחח

נשמטם של ישראל. המאמר מסביר מדוע: כל דיבור גילה את התענוג

המיוחד לו.

Shabbat 88b:6 שבת פ"ח ב:ו

וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֵוִי: כָּל דִּיבּוּר וְדִיבּוּר שֶׁיֵּצֵא מִפִּי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא

יֵצֵתָה נִשְׁמָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "נִפְשִׁי יֵצֵאָה בְּדַבְּרוֹ". וּמֵאַחֵר

שֶׁמִּדִּיבּוּר רִאשׁוֹן יֵצֵתָה נִשְׁמָתָן, דִּיבּוּר שֵׁנִי הֵימָּה קִיבְלוּ? — הוֹרִיד טַל

שְׁעָתִיד לְהַחֲיוֹת בּוֹ מֵתִים וְהַחֲיָה אוֹתָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "גֶּשֶׁם נִדְבָכּוֹת תִּגִּיף

אֱלֹקִים נִחְלָתְךָ וְנִלְאָה אֶתָּה כּוֹנֵנָתָה". וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֵוִי: כָּל

דִּיבּוּר וְדִיבּוּר שֶׁיֵּצֵא מִפִּי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא תָּזְרוּ יִשְׂרָאֵל לֹאֲחֻזְרֵיהֶן שְׁנִים

עֲשׂוֹר מִיַּל וְהָיוּ מְלָאכִי הַשָּׁרֵת ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת פח, ב.

78 מי לי בשמים

"מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי בארץ". המאמר רואה בכך את המדרגה

הראשונה של הכיסופים: הפניית עורף לתענוגות העולם ופנייה אל ה'.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־חִפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire

none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כה.

79 ולהתענג על ה'

על שומרי השבת אומר הנביא: "או תתענג על הוי". הביטוי מציין את

התענוג בה', שהוא המדרגה השנייה והפנימית של האהבה.

Isaiah 58:14 ישעיהו נ"ח:י"ד

אֲזַ תִּתְעַנֵּג עַל־הַבָּרֶכֶת וְהִרְבַּכְתִּיךָ עַל־[בְּמֹתִי] (במותי) אֶרֶץ

וְהִאֲכַלְתִּיךָ נִחְלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִי הַבָּרֶכֶת Havayah דָּבַר:

Then shalt thou delight thyself in the L-RD, And I will make

thee to ride upon the high places of the earth, And I will feed

thee with the heritage of Jacob thy father; For the mouth of

the L-RD hath spoken it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ישע"י נח, יד.

80 אהבה בתענוגים

"מה יפה ומה נעמת, אהבה בתענוגים". המאמר משתמש בביטוי זה כדי

91 בכל נפשך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". "בכל נפשך" פירושו הנכונות למסור את החיים, הביטול שצריך ללוות את לימוד התורה.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 ודברת בם

"ודברת בם" היא הציווי ללמוד תורה. סמיכותה ל"בכל נפשך" מלמדת שהלימוד צריך להיות מתוך ביטול.

Deuteronomy 6:7 דברים ו:ז

וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ בָּם בְּשֹׁכְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and when thou risest up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

93 שעשועים העצמיים

ההערה מפנה לשם לדיון ב"שעשועים העצמיים".

הערת קה"ת

ראה באוה"ת נ"ך-א ע' תקצ.

94 שער השתלשלות . . במה"ב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

הוא שער סדר האצילות.

פסקה 20

95 ובמא"א . . נקרא אין עכ"ל

ההערה אומרת שקטע זה ממאורי אור מצוטט באור התורה על ויקרא ומבואר באור התורה על פרשת בא.

הערת קה"ת

מובא בואה"ת ויקרא-א ע' רעט. נתבאר באוה"ת פ' בא ע' רסא.

96 ויקהל דרי"ז ע"א

ההערה אומרת שקטע זה מהזוהר מועתק שם בהרחבה.

הערת קה"ת

נעתק באריכות באוה"ת נ"ך-א ע' תקפז.

97 ור"פ שמיני דלי"ה ע"ב ובהרמ"ז שם

אור התורה מצטט את הזוהר על "שמחת הקדוש ברוך הוא ושעשועיו, כמו שכתוב: 'ואהיה שעשועים יום יום', ומביא את פירוש הרמ"ז ששמחה היא א"פ ושעשועים הם א"מ, 'ואלו הן שתי בחינות השעשועים'.

הערת קה"ת

"חדוותא דקב"ה ואטליותא דילי" דכתיב ואהי' שעשועים יום יום, ופ"י הרמ"ז חדוה הוא א"פ ואטליותא א"מ, וזהו ב' בחי' שעשועים", — אוה"ת נ"ך-א ע' תקפח.

And Moses turned, and went down from the mount, with the two tables of the testimony in his hand; tables that were written on both their sides; on the one side and on the other .were they written

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לב, טו.

86 פ' תצוה סד"ה זכור כו'

ההערה מצטטת את הקטע: "שלא תהיה בחינת שכחה, שהיא בחינת אחוריים". הדיון שסביבו מסביר את עמלק כ"עורף" הקשה של הקליפה, המנתק את הקשר בין המוח ללב, ואת "כל הנחשלים אחריך" כבחינת ה"אחוריים" של הקדושה.

הערת קה"ת

תו"א פה, ב "שלא יהא בבחי' שכחה שהיא בחי' אחוריים כו'".

פסקה 18

87 ואהיה שעשועים

"ואני הייתי שעשועים יום יום". המאמר מסביר כעת את ה"שעשועים" כתענוג הפנימי הגלוי של המצוות, ומדגיש את צורת ההווה המתמשכת "ואהיה".

Proverbs 8:30 משלי ח:ל'

וְאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אִמּוֹן וְאֶהְיֶה שְׁעֵשְׂוּעִים יוֹם יוֹם מְשַׁחֲקֶת לִפְנֵי כָל-עֵת:

Then I was by Him, as a nursling; And I was daily all delight, Playing always before Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

88 ע"פ ויהי מקץ

שם נדרש "ויהי מקץ שנתים ימים" על מי שחסרים לו שעשועים אלה בלימוד התורה: השעשועים של "יום יום" הסתיימו עבורו. גם אם אלקות מתגלה לו בתפילה, הגילוי אינו באופן של ניגון ושעשועים, אלא רק כנקודה קטנה הניצתת במחשבתו ומקיפה אותה, בלי להתלבש בה.

הערת קה"ת

תו"א לב, א.

פסקה 19

89 אני תורתך שעשעתי

"לָבָם גָּס כְּחֶלֶב; וְאֲנִי תוֹרַתְךָ שְׁעֵשְׂעִיתִי". המאמר מפרש את "שעשעתי" כפועל יוצא: "עשיתי את תורתך לעונג", באמצעות הפיכת "אני" ל"אין".

Psalms 119:70 תהילים קי"ט:ע'

טָפַשׁ כְּחֶלֶב לָבָם אֲנִי תוֹרַתְךָ שְׁעֵשְׂעִיתִי:

Their heart is gross like fat; But I delight in Thy law

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיט, ע.

90 אני אותיות אין

בפרשת ניצבים (53c) מצטט אדמו"ר הזקן את עץ חיים בעניין אני ואין: "אני" הוא מלכות אדם קדמון, והיא נקראת "אין" כשהיא נעשית כתר דאצילות. ההערה מפנה גם לציטוט מן הפרסד בעמוד 70b [d].

הערת קה"ת

הובא בע"ח שי דרושי אבי"ע ספ"א, ועי' שם שי עקודים פ"ג. ועי' לק' ניצבים (נג, ג) מאדמו"ר ע"ז. ושם (ע', ב [ד]) מפרסד. [כ]. לעיל (בהר) מד, ד.

98 ור"פ שמיני דל"ה ע"ב ובהרמ"ז שם

בתחילת פרשת שמיני מדבר הוזהר על שמחתו של הקדוש ברוך הוא ועל שעשועיו, ומביא את הפסוק "ואהיה שעשועים יום יום"; הרמ"ז מסביר שם שהשמחה והשעשועים הם שתי בחינות, שני השעשועים.

Zohar, Tzav 29:187-30:193 ספר הזהר, צו כ"ט:קפ"ז-ל"קצ"ג

99 ובפ' אחרי דס"ה ע"ב

אור התורה מצטט שם את הרמ"ז: "ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים" הוא בדומה ל"אהיה אשר אהיה"; ה"אהיה" הראשון הוא אריך אנפין, ו"אשר אהיה" הם חכמה ובינה, ולכן "אמון" הוא אריך אנפין ו"שעשועים" יום יום הם חכמה ובינה.

הערת קה"ת

בהרמ"ז "ואהי אצלו אמון ואהי שעשועים ע"ד מ"ש אהי אשר אהי, דפי" אהי הראשון הוא באריך, ובחי אשר אהי היינו חו"ב. כמו"כ כאן ואהי אצלו אמון זהו א"א, אח"כ ואהי שעשועים יום יום היינו חו"ב", — אוה"ת נ"ך-א ע' תקפח.

100 וסימן ואהיה

בפרשת אחרי משתמש הוזהר גם הוא בפסוק זה; הרמ"ז מפרש שם את שני ה"ואהיה" שבו בדומה ל"אהיה אשר אהיה": הראשון הוא אריך אנפין, והשני — חכמה ובינה.

Zohar, Achrei Mot 26:165-28:175 ספר הזהר, אחרי מות כ"ו:קס"ה-כ"ח:קע"ה

101

כאשר דברי התורה עולים, המלך מתענג בהם והם נעשים כתר על ראשו; לכן נאמר בתורה: "ואהיה שעשועים יום יום", ולא "והייתי" אלא "ואהיה" — בכל עת ורגע שבהם הדברים העליונים עולים לפניו.

Zohar, Vayakhel 34:433-36:443 ספר הזהר, ויקהל ל"ד:תל"ג-ל"ו:תמ"ג

For the words of the holy Law spoken here below ascend on high, where multitudes come to meet them to take them up and present them before the Holy King, there to be adorned with many crowns woven of the supernal radiances. All these words, then, are self-spoken, as it were, before the Most High King. Whoever saw such joy, whoever witnessed such praises, as mount up into all those heavens at the moment those words ascend, whilst the Holy King looks on ... them and crowns Himself with them! They

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 21

102 עת לחבק ועת לרחק

"עת להשליך אבנים ועת כנוס אבנים, עת לחבוק ועת לרחק מחבק". המאמר מפרש זמנים אלה כזמנים של קרבה וריחוק בין ה' לישראל.

Ecclesiastes 3:5 קהלת ג'ה'

עַת לְהַשְׁלִיךְ אֲבָנִים וְעַת כְּנוֹס אֲבָנִים עַת לְחַבֹּק וְעַת לְרַחֵק מִחֻבָּק:

A time to cast away stones, and a time to gather stones together; A time to embrace, and a time to refrain from embracing

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ג, ה.

103 אהבתי אתכם אמר ה'

"אהבתי אתכם, אמר הווי". דברי הנביא מבטאים את חיבוקו של ה' לישראל.

Malachi 1:2 מלאכי א'ב'

אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אָמַר ה' וְאַמְרָתֶם בְּמֶה אֶהְבֵּתֵנוּ הֲלוֹא־אֵחָ עָשׂוּ לְעֵקֶב נְאֻם־ה' וְאֶהֱבֶה אֶת־עֵקֶב:

I have loved you, saith the L-RD. Yet ye say: 'Wherein hast Thou loved us?' Was not Esau Jacob's brother? Saith the L-RD; Yet I loved Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי א, ב.

פסקה 22

104 פנים בפנים דבר ה' עמכם

"פנים אל פנים דיבר הוי' עמכם בהר". במעמד הר סיני נכלל אפילו ה"אחור" של העם בתוך ה"פנים".

Deuteronomy 5:4 דברים ה'ד'

פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר ה' עִמָּכֶם בְּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:

The L-RD spoke with you face to face in the mount out of the —midst of the fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

105 בכל לבבך בשני יצריך

המשנה מפרשת "בכל לבבך" כי בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע". המאמר מפרש זאת כך שגם הנפש הבהמית משתנה ואוהבת את ה'.

Berakhot 54a:6 ברכות נ"ד א"ו'

חַיִּיב אָדָם לְבָרַךְ עַל הַרְעָה כְּשֶׁם שֶׁמְבָרַךְ עַל הַטּוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאֶהְבֵּת אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּכָל לְבָבְךָ וְגו'". "כָּכָל לְבָבְךָ" — בְּשֵׁנֵי יִצְרֶיךָ, בְּיִצְרֵךְ טוֹב וּבְיִצְרֵךְ רָע. "וּבְכָל נִפְשְׁךָ" — אֲפִילוֹ הוּא נוֹטֵל אֶת נִפְשְׁךָ. "וּבְכָל מְאֹדְךָ" — כָּכָל מְמוֹנְךָ. דִּבֶּר אַחֵר: "כָּכָל מְאֹדְךָ" — כָּכָל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לְךָ הוּא מוֹדֵה לּוֹ.

A man is in duty bound to utter a benediction for the bad even as he utters one for the good ; as it is said, "And thou shalt love the L-rd thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might" (Deut. vi. 5) — "with all thy heart," i.e. with thy two impulses, with the good and the evil impulse ; "with all thy soul," i.e. even if He take thy soul; ... "with all thy might," i.e. with all thy wealth. Another

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות נד, א.

106 אשת חיל

"אשת חיל מי ימצא?" כנסת ישראל נקראת "אשת חיל", על שם ארבעים ושמונה האותיות שב"ברוך שם", הנאמר פעמיים בכל יום.

Proverbs 31:10 משלי ל"א"י'

אִשְׁת־חַיִּל מִי יִמְצָא וְרַחֵק מִפְּנִינִים מְכָרָה:

A woman of valour who can find? For her price is far above rubies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ותוצא הארץ עיקר ברייתה ושהתה שלושה ימים, שלישי רביעי וחמישי ונגמרה מלאכתה בששי. ומהו גמר מלאכתה? אדם, שנאמר: (ישעיה מה): אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי:

Rabbi Nehemya of Kefar Sihon said: "For in six days the L-rd made the heavens and the earth, [the sea]..." (Exodus 20:11). The three items are the essential basis of the creation of the world, and each one waited three days and then produced three products: The earth [was created] on the first day, in accordance with the opinion of Beit Hillel, 1:15. and it waited three days, the first and second and third, and then [on day three] produced three products - trees, vegetation, ... and the Garden of Eden

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

חגיגה יב, א. ב"ר יב, ה.

111 אור שנברא ביום ראשון היה אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו

גם המדרש אומר שאדם הראשון הביט באור הבריאה מקצה העולם ועד קצהו, ושה' גנו אותו לצדיקים לעתיד לבוא.

Bereshit Rabbah 12:6 בראשית רבה י"ב:ו'

... משנה פניו ותשלחהו. אר"י בר סימון: אותה האורה שנברא בה העולם אדם הראשון, עמד והביט בה מסוף העולם ועד סופו. כיון שראה הקב"ה מעשה דור אנוש, ומעשה דור המבול, ומעשה דור הפלגה, שהן מקולקלים, עמד וגזרו מהם, שנאמר (איוב לח): וימנע מרשעים אורם. ולמה גזרו? אלא, גזרו לצדיקים לעתיד לבא, שנאמר: וירא אלקים את האור כי טוב, ואין טוב אלא צדיקים, שנאמר: (ישעיה ג): אמרו צדיק כי טוב. ומנין שגזרו לצדיקים? שנאמר (משלי ד): ואורח צדיקים כאור נוגה, וכיון שראה אור, שהוא גנו לצדיקים שמח, שנאמר (שם יג): ואור ...

The outgrowths [toledot] - Rabbi Shmuel bar Nahman said: All toledot that are stated in the Torah are written defective-ly388 may be written in full form, with two vavs, but usually it is written missing one or both of the vavs. except for two: "These are the offspring [toledot] of Peretz..." (Ruth 4:18), and this one. Why are those [others] defective? of Adam" (Genesis 5:1), where toledot is missing one vav. Rabbi Yudan said in the name of Rabbi Avin: They are corresponding to ... the six things that were taken

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

112 גנוזו היינו בתורה

הטקסט מפנה לזוהר על פרשת תרומה, המבאר שהאור הקדמון נגנוז בתורה.

Zohar I, 264a ז"ח"א רסד, א

Zohar II, 149a ז"ח"ב קמט, א

הערת קה"ת

ועליק האזינו (עח, א). וש"נ. וכ"מ מוזח"א (מו, א) ד"ה ויכולו. [כ]. מדרש רות בזהר חדש פה, א (עייני"כ זח"א רסד, א. זח"ב קמט, א). ובגדל מחנה אפרים פ' בראשית בשם הבעש"ט. כתר ש"ט (קרוב לתחלתו) הה"מ בשם הבעש"ט כ"י (באריכות). ובכ"מ. וראה לקו"ת במדבר יח, ד. דברים פט, ד. ספר החקירה סח, א. וכל העם תרצ"ט סי"ג, ועוד. לקו"ש ח"כ ע' 271.

107 ושמתי כדכד

"ושמתי כדכד שמשותיך ושעריך לאבני אקדח". אלו הן מילות הפתיחה של המאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Isaiah 54:12 ישעיהו נ"ד:י"ב

וְשִׁמְתִי כְּדָכְד שְׁמֹשֶׁתֶיךָ וְשַׁעְרֶיךָ לְאֲבָנֵי חִפְצִי:

And I will make thy pinnacles of rubies, and thy gates of carbuncles, and all thy border of precious stones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

108 כלה שארי ולבבי

"כלה שארי ולבבי". בגלות ההתקשרות של הנשמה אינה מגיעה לדרגה פנימית זו, ל"פנים" של אהבה.

Psalms 73:26 תהילים ע"ג:כ"ו

כָּלָה שְׁאָרִי וּלְבָבִי צוּר־לִבִּי וְחֶלְקִי אֱלֹקִים לְעוֹלָם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כו.

109 למה תשיב ירך וימינך

"למה תשיב ירך וימינך? מקרב חיקך כלה!" המילה נכתבת "חוקך" ונקראת "חיקך", והמאמר מפרש זאת כבקשה שחסדו של ה' יצא מהסתרו שבתורה.

Psalms 74:11 תהילים ע"ד:יא

לָמָּה תִּשְׁבֵּי יָרֵךְ וַיְמִינֶךָ מִקְרֵב חִיקֶךָ כִּלְהָ:

Why withdrawest Thou Thy hand, even Thy right hand? Draw it out of Thy bosom and consume them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עד, יא.

110 אור שנברא ביום ראשון

רבי אלעזר אומר שבאור שברא ה' ביום הראשון יכול היה האדם לראות מסוף העולם ועד סופו; כשראה ה' את הדורות המקולקלים, גנו אותו לצדיקים לעתיד לבוא.

Chagigah 12a:5-6 חגיגה י"ב א:ה'-ו'

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: עֲשָׂרָה דְּבָרִים נִבְרְאוּ בְּיוֹם רֵאשִׁון, וְאֵלוּ הֵן: שְׁמַיִם וָאָרֶץ, תְּהוֹ וְבְהוֹ, אֹר וְחֹשֶׁךְ, רוּחַ וּמַיִם, מִדַּת יוֹם וּמִדַּת לַיְלָה. שְׁמַיִם וָאָרֶץ — דְּכֵתִיב: "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ", תְּהוֹ וְבְהוֹ — דְּכֵתִיב: "וְהָאָרֶץ הָיְתָה תְּהוֹ וְבְהוֹ", אֹר וְחֹשֶׁךְ, חֹשֶׁךְ — דְּכֵתִיב: "וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם", אֹר — דְּכֵתִיב: "וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהי אֹר", רוּחַ וּמַיִם — דְּכֵתִיב: "וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם", מִדַּת יוֹם וּמִדַּת לַיְלָה — דְּכֵתִיב: "וַיְהי עָרֶב וַיְהי בֹקֶר יוֹם ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Bereshit Rabbah 12:5 בראשית רבה י"ב:ה'

... חמה ולבנה ומזלות ומים בשלישי ושהו שלושה ימים, שלישי רביעי וחמישי, והוציאו שלושה תולדות: עופות ודגים ולויתן. ר' עזריה לא אמר כן, אלא, ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים, שני דברים הן הן עיקר ברייתו של עולם, ושהו שלושה ימים ונגמרה מלאכתו ברביעי. שמים בראשון כבית שמאי ושהו שלושה ימים, ראשון ושני ושלישי ונגמרה מלאכתו ברביעי. ומהו גמר מלאכתו? מאורות. הארץ בגי

113 הימין שהוא חסד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ראה ת"ז בהק' (פתח אלי').

114 שהימין שהוא חסד עליון

בתפילת אליהו (פתח אליהו), בתחילת תיקוני זוהר: "חסד הוא זרוע ימין".
לכן "יד ימין" היא חסד עליון.
Tikkunei Zohar 17a תקוני זוהר י"ז א

115 המעשה דאיתא בזהר

כתב היד הזה מוסיף: מכאן מוכן הסיפור על הבעל שם טוב, שאמר לאדם שבא לשאול על בנו, שהיה במרחק כמה מאות פרסאות, שהוא רואה אותו בפועל ואת האופן שבו הוא עומד בברסלאו, מפני שלמדו לפניו את הזוהר הקדוש, שבאמצעותו נפתח האור הגנוז והתגלה.
הערת קה"ת
ובהכתי"י שתח"י בוך פערטעל איי (סא, ב) [וכ"ה במאמרי אדה"ז כתובים-א עי רד ובאוה"ת שבועות עי רכא מעתיק משם]. שמוזה מוכן מעשה בעש"ט ז"ל שאמר לאי שבא לשאול על בנו שהי' בריחוק מקום כמה מאות פרסאות שרואה אותו ממש, ואיך הוא עומד בברעסלא, ע"י שקראו לפניו בזה"ק שנפתח ונתגלה האור הגנוז וכי' יערי"ש. [כ].

116 ימין ה' עושה חיל

"קול רינה וישועה באהלי צדיקים, ימין הוי' עושה חיל". המאמר מפרש זאת כהמשכת חסדו של ה' אל תוך הנשמה.
Psalms 118:15 תהילים קי"ח:ט"ו
קול רנה וישועה באהלי צדיקים ימין ה' עושה חיל:
The voice of rejoicing and salvation is in the tents of the righteous; The right hand of the L-RD doeth valiantly
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
תהלים קיח, טו.

117 שלא תהא מלובשת ומתעלמת

נאמר שם: "וזהו הבקשה ימינך מקרב חיקך כלה: 'חיקך' הוא בחינת יסוד דאימא, ואנו מבקשים שהחסדים, שהם בחינת ימין, יתגלה מתוך החסתר של יסוד דאימא, כמו שכתוב בלקוטי תורה, פרשת במדבר, בביאור 'ואהיה אצלו אמוני'.
הערת קה"ת
"וזהו הבקשה וימינך מקרב חיקך כלה דחיקך הוא בחי' יסוד אי' ומבקשים וימינך כו' שיתגלו החסדים שהן בחי' ימין מתוך ההעלם דיסוד אי' כו' כמ"ש בלקוטי פ' במדבר בהביאור דואהי אצלו אמוני" — סה"מ תרנ"ג ע' רד.

118 צחוק עשה לי אלקים

בלידת יצחק אומרת שרה: "צחוק עשה לי אלקים". המאמר מפרש זאת כהסתר שם אלקים, שנועדה לאפשר את ה"צחוק" הסופי.
Genesis 21:6 בראשית כ"א:ו
ותאמר שרה צחוק עשה לי אלקים כל-השמע יצחק-לי:
And Sarah said: 'G-d hath made laughter for me; every one that heareth will laugh on account of me'.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
בראשית כא, ו.

119 ונגלה כבוד ה'

"ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו". זוהי ההתגלות העתידה, שבה ה"יש" יתבטל ל"אין".
Isaiah 40:5 ישעיהו מ"ה:
ונגלה כבוד ה' וראו כל-בשר יחדו כי פי ה' דבר:
And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken
'.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
ישע"י מ, ה.

120 כמו הצחוק שעושים לפני שרים

בתמליל ההוא מובאת להמחשה דוגמה של ציפור מדברת.
הערת קה"ת
במאמרי אדה"ז כתובים-א עי רה מביא הדוגמא מציפור המדברת.

121 כמו זר נחשב

"נחשבו להם לזר". המאמר משתמש במילים אלה כדי לתאר את עצמאותו המדומה של העולם, שהיא למעשה לצחוק.
Hosea 8:12 הושע ח"י"ב
אכתב-לו רפי תורתי כמו-זר נחשב:
Though I write for him never so many things of My Law, they are accounted as a stranger's
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

122 שעתידי הקב"ה לעשות קניגי

הגמרא אומרת שלעתידי לבוא יערוך גבריאל ציד עם הלוי'תן, ולא היה יכול להתגבר עליו בלי הקדוש ברוך הוא. המאמר רואה בכך מעין ה"צחוק" העתידי.
Vayikra Rabbah 13:3 ויקרא רבה י"ג:ג
Bava Batra 75a:4 בבא בתרא ע"ה א:ד
אמר רבה אמר רבי יוחנן: עתידי הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים מבשרו של לויתן, שנאמר: "יכרו עליו חברים"; ואין כפרה אלא סעודה - שנאמר: "ויכרה להם כפר גדולה ויאכלו וישתו"; ואין "חברים" אלא תלמידי חכמים - שנאמר: "היושבת בגנים, חברים מקשיבים לקולך, השמיעני".
William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
הערת קה"ת
ראה ויק"ר יג, ג. ב"ב עה, א. [כ].

123 ימין ה' רוממה

"ימין הוי' רוממה, ימין הוי' עושה חיל". המאמר מפרש את "רוממה" כחסד שנותר למעלה מן הנשמה, גנוז בתורה, ואת "עושה חיל" כחסד שיוצא אל הנשמה.
Psalms 118:16 תהילים קי"ח:ט"ז
ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל:
The right hand of the L-RD is exalted; The right hand of the L-RD doeth valiantly
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
תהלים קיח, טז.

פסוקה 25

129 שמע ישראל

"שמע ישראל, הוי' אלקינו, הוי' אחד". המאמר מפרש את "שמע" במשמעות של "הבין": התבוננות באחדות ה'.

Deuteronomy 6:4 דברים ו:ד'

שמע ישראל הוי' אלקינו Havayah אֱלֹהֵינוּ Havayah אֱלֹהֵינוּ:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

130 בכל נפשך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". ההתבוננות מביאה את הלומד לאהבה "בכל נפשך" — למסירות מוחלטת.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

131 ודברת במ

"ודברת במ" היא הציווי ללמוד תורה, והלומד מקיים אותו מתוך ביטול.

Deuteronomy 6:7 דברים ו:ז'

ושננתם לבניך ודברת במ בשבתך בביתך ובכל יום ובכל יום:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and when thou risest up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ז.

132 בדברי תורה

הגמרא מסבירה שהביטוי "לדבר במ" נאמר על דברי תורה. לכן "במ" שב"ודברת במ" פירושו דברי תורה.

Berakhot 13b:12-13 ברכות י"ג ב:י"ב-י"ג

הוא בדברי תורה כתיב. והכי קאמר רחמנא: אגמירו בנייכו תורה, כי היכי דליגרו בהו. תנו רבנן: "שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד" — עד כאן צריכה פונת הלב, דברי רבי מאיר. אמר רבא: הלכה קרבי מאיר.

That refers to the words of Torah; and thus spake the All-merciful, "Teach your children Torah so that they can read therein." Our Rabbis have taught : "Hear, O Israel, the L-rd our G-d, the L-rd is one" (Deut. vi. 4) — up to here Kawwanah is required. These are the words of R. Meir. Raba said : The Halakah is in accord with R. Meir

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יג, ב.

133 אני המשנה המדברת בפך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מגיד מישרים ר"פ ויקרא. ובכ"מ שם.

124 שור הבר עם לויתן כו' וכמ"ש במ"א

המאמר "לויתן זה יצרת לשחק בו" מביא את המדרש שבהמות ולויתן הם צידם של הצדיקים לעתיד לבוא, ומסביר שם את שור הבר ואת הלויתן.

הערת קה"ת

ראה לעיל פי' שמיני דף יח, א ואילך.

פסוקה 23

125 בינונים זה וזה שופטן

רבי יוסי הגלילי אומר שהצדיקים נידונים על פי היצר הטוב, הרשעים על פי היצר הרע, והבינוניים — "זה וזה שופטים אותם". המאמר מיישם זאת על מי שדבקים בה' בתפילה ואחר כך פונים לענייני העולם.

Berakhot 61b:2-3 ברכות ס"א ב:ב'-ג'

תנא רבי יוסי הגלילי אומר: צדיקים יצר טוב שופטן, שפאמר: "ולפי חלל בקרבני". רשעים יצר רע שופטן, שפאמר: "נאם פשע לרשע בקרב לבי אין פחד אלקים לנגד עיניו". בינונים — זה וזה שופטן, שפאמר: "עמד לימין אביון להושיע משפטי נפשו". אמר רבא: כגון אנו בינונים. אמר לקה אבי: לא שביק מר חיי לכל בריה?

There is a teaching : R. Jose of Galilee says : The good impulse controls the righteous ; as it is said, "My heart is wounded within me" (Ps. cix. 22). The evil impulse controls the wicked ; as it is said, "Transgression speaketh to the wicked, in the midst of the heart, There is no fear of G-d before his eyes" (ibid, xxxvi. 2). Both impulses control average people ; as it is said, "Because He standeth at the right hand ... of the needy, to save him from them

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

פסוקה 24

126 תבל ב"פ ארי'

ההערה מפנה לשם בעניין הגימטריה של תבל כפעמיים אריה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת שמות ע' צו ובלקו"ש ח"ב ע' יט. וראה שם הערה 49.

127 שית ספירן מקננין ביצירה

ההערה מצטטת את המאמרים הקצרים של אדמו"ר הזקן בנוגע לביטוי זה מתיקוני הזוהר.

הערת קה"ת

ת"ז ת"ו. מאמרי אדה"ז — הקצרים ע' תקנב.

128 קדוש קדוש קדוש

המלאכים קוראים זה לזה: "קדוש, קדוש, קדוש הוי' צבאות; מלוא כל הארץ כבודו". המאמר מפרש זאת כהשתאותם של המלאכים על כך שה' הנבדל לחלוטין, ממלא בכל זאת את העולם בחיות.

Isaiah 6:3 ישעיהו ו:ג'

וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש הוי' צבאות מלא כל הארץ כבודו:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"ו ג.

ועשיה, שעליו נאמר "ודמות פניהם פני אדם". האהבה המתגלית מלמעלה מעוררת את האהבה שמלמטה.

הערת קה"ת

ראה תו"א צח, ד. אוה"ת בשלח ע' תעז ואילך.

139 דמות פניהם פני אדם

בחזון המרכבה של יחזקאל יש לחיות פני אדם, פני אריה, פני שור ופני נשר. זהו ה"אדם" התחתון, שבין המלאכים.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א"י

ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אלהימין לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתם ופני נשר לארבעתם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, י.

140 ועל דמות הכסא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם א, כו.

141 ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם

"ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה". זהו ה"אדם" העליון, שהמאמר מזהה עם התורה ועם תרי"ג מצוותיה.

Ezekiel 1:26 יחזקאל א"י

וממעל לרקיע אשר על־ראשם כמראה אבן־ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה:

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone; and upon the likeness of the throne was a likeness as the appearance of a man upon it above

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

142 ביום חתונתו

"צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו". חז"ל מפרשים את יום חתונתו כיום מתן תורה.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג"י"א

צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה־לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ג, יא.

143 שאין לך טפה יורדת מלמע

הוזהר מלמד שאין טפה יורדת מלמעלה אלא אם טיפות עולות מלמטה לקראתה. המאמר מיישם זאת על החיבור בין המשפיע למקבל בשעת מתן

134 ודברי אשר שמתי בפוך

"רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפוך לא ימושו מפוך". המאמר מביא פסוק זה בהקשר של לימוד תורה, שבו דבר ה' מדבר באמצעות האדם.

Isaiah 59:21 ישעיהו נ"ט:כ"א

ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפוך לא־ימושו מפוך ומפי ורע ורעך אמר ה' מעתה ועד־עולם:

And as for Me, this is My covenant with them, saith the L-RD; My spirit that is upon thee, and My words which I have put in thy mouth, shall not depart out of thy mouth, nor out of the mouth of thy seed, nor out of the mouth of thy seed's seed, saith the L-RD, from henceforth and for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 26

135 כי בכל אי יש אהבה הטבעית

הטקסט עצמו מופנה לתניא, פרק י"ח, המסביר שגם מי שדעתו מוגבלת ואינו יכול להתבונן בגדולת ה', יש בו אהבה טבעית מסותרת לה', שהיא ירושה לכל נשמה יהודית.

Tanya, Likkutei Amarim 18:7 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים י"ח:ז'

ונמצא, כי אי־סוף ברוך־הוא מלובש בבחינת חכמה שפנפש האדם - יהיה מי שיהיה מִי־שֶׁרָאֵל, ובחינת החכמה שפה, עם אור־אי־סוף ברוך־הוא המלובש בה, מתפשטת בכל בחינות הנפש כולה, להחיותה מבחינת ראשה עד בחינת רגלה, כדכתיב: "החכמה תחיה בעליה".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

136 והי מעשה הצדקה שלום

"והיה מעשה הצדקה שלום". הצדקה נקראת "מעשה", ולכן היא שייכת לעולם העשיה, לבחינתו של אדם פשוט ועמל.

Isaiah 32:17 ישעיהו ל"ב:י"ז

והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט וכטח עד־עולם:

And the work of righteousness shall be peace; And the effect of righteousness quietness and confidence for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י לב, יז.

137 כמים הפנים לפנים

"כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". המאמר מפרש זאת כך שהאהבה הפנימית מלמטה ממשיכה את התענוג הפנימי מלמעלה.

Proverbs 27:19 משלי כ"ז:י"ט

כמים הפנים לפנים כן לִב־הָאָדָם לָאָדָם:

As in water face answereth to face, So the heart of man to man

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כז, יט. ראה הערת כ"ק אדמו"ר בהערות ותיקונים לתניא פרק מז.

138 פיי כי יש ב' בחי אדם

שם מסביר אדמו"ר הזקן את "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם": לבו של האדם העליון שעל הכסא הוא רמ"ח מצוות עשה, איברי המלך, ושס"ה מצוות לא תעשה, גידי; "לאדם" הוא האדם שבעולמות בריאה, יצירה

תורה.

Zohar III, 247b זח"ג רמז, ב

הערת קה"ת

זח"ג רמז, ב.

144 זו מ"ת

המשנה דורשת את הפסוק: "ביום חתונתו" — זה מתן תורה.

Taanit 26b:6 תענית כ"ו ב"י

וכן הוא אומר: "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה
לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו". "ביום חתנתו" — זה מתן
תורה, "וביום שמחת לבו" — זה בגין בית המקדש, שיבנה במהרה
במינו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

תענית כו, ב.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Pardes Rimmonim (Public Domain); Pri Etz Chaim (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חנימי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/bamidbar/20/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/bamidbar/20/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק